25 ДЕК 1992

Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

25 НОЯБРЬ, ЧОРШАНБА № 230 (481). 1992 йил

Сотувда эркин нархда.

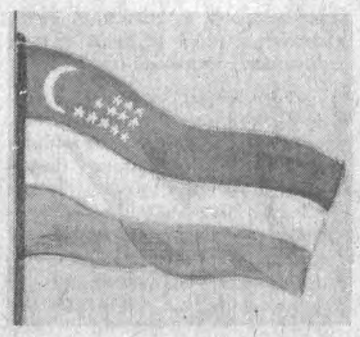

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ И. А. КАРИМОВНИНГ ЭРОН ИСЛОМ РЕСПУБЛИКАСИГА РАСМИЙ ТАШРИФИ

24 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бошчилигидаги Ўзбекистон Республикаси давлат делегацияси расмий ташриф билан Эрон Ислом Республикасига жўнаб кетди. Ташриф мобайнида Ўзбекистон билан Эрон давлатлари ўртасидаги ўзаро дўстлик, ҳамкорлик ҳамда иқтисодий ва маданий алоқаларни янада ривожлантиришга оид ҳужжатлар имзоланиши кутилмоқда.

Делегацияни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси Ш. Йўлдошев, Республика Бош вазири А. Муталов, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат котиби Р. Ражабов ва бошқа расмий кишилар кузатиб қолдилар.

(ЎзА).

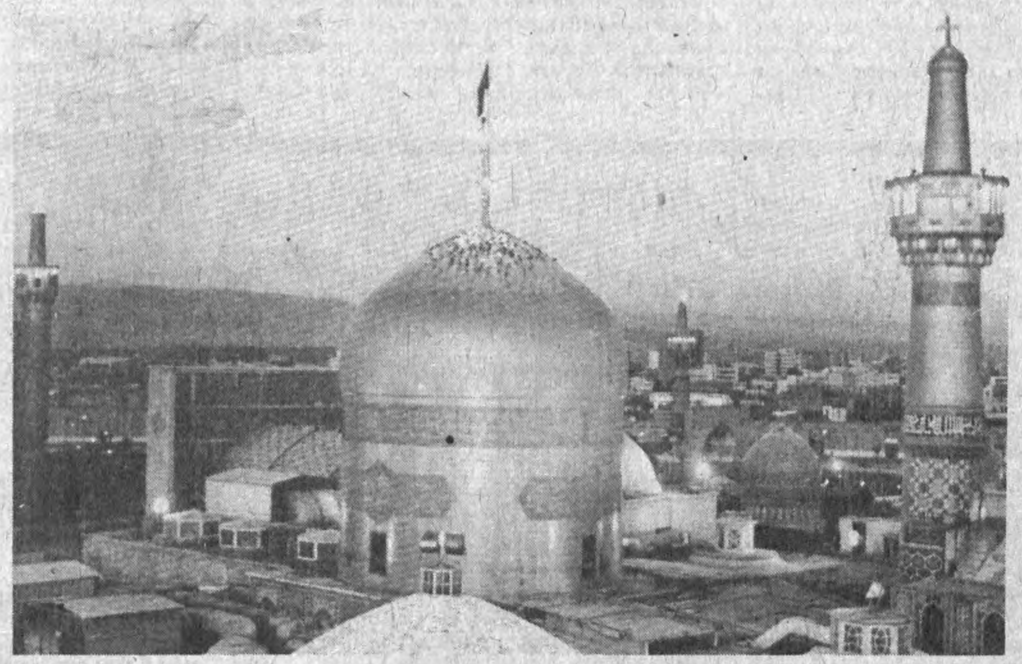

ХЎЖАНД ШАҲРИ

ТОЖИКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ СЕССИЯСИГА

Республикамизнинг халқлари Тожикистонда содир бўлаётган воқеаларни алам ва изтироб билан кутиб олмоқдалар. Тожикистон халқ ноибларининг мамлакатингиздаги аҳволни нормал изга солиш йўлидаги ишлари ва таклифларини тўла-тўкис қўллаб-қувватлайдилар.

Тожикистон Республикаси Олий Кенгашининг ҳозирги вақтда Хўжандда ишлаётган сессияси тожик халқига, ниҳоят, тинчлик ва тотувлик йўлини топишда ёрдам бера оладиган аниқ имкониятни яратади. Биз Тожикистоннинг ҳаётий муҳим бўлган барча муаммолари тинч йўл билан ҳал этилишига қатъиян тарафдормиз.

Тожикистон Республикаси Олий Кенгашининг Россияга қарашли 201-мотоўқчи дивизияни бошқа давлатларнинг тинчлик ўрнатувчи кучлари билан мустаҳкамлаш ҳақидаги илтимоси яқин кунларда кўриб чиқилади.

Н. НАЗАРБОЕВ,
А. АҚАЕВ,
Б. ЕЛЬЦИН.
И. КАРИМОВ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ САЙЛОВИНИ ЎТКАЗУВЧИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИДА

Марказий сайлов комиссияси Самарқанд вилоятининг 301-Қорадарё сайлов округида ўрни бўшаб қолган депутат ўрнига 1992 йил 22 ноябрь куни бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Халқ депутатлари сайлови натижалари тўғрисидаги округ сайлов комиссиясининг баёнини кўриб чиқиб, сайлов тўғрисидаги қонуннинг 21 ва 49-моддаларига мувофиқ мазкур округдан сайланган Самарқанд шаҳрида яшовчи, Самарқанд вилоят ҳокимининг биринчи ўринбосари Ўзбекистон Республикаси халқ депутати **Мардиев** Алишерни рўйхатга олди.

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов 24 ноябрь куни мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Хитой Халқ Республикаси делегациясини қабул қилди. Делегация таркибида Хитой қоғоз ишлаб чиқарувчи мутахассислари ва енгил саноат ходимлари ҳам бор эди.

Дўстона суҳбат чоғида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бошчилигидаги ҳукумат делегациясининг шу йил март ойида ХХР-га қилган расмий ташрифи иккала давлат ўртасида барча соҳалардаги алоқаларни сифат жиҳатдан янги поғонага кўтаргани таъкидланди.

Суҳбатда Хитойлик мутахассислар ёрдамида Ўзбекистонда қоғоз ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ва уни ривожлантириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди. Ўзбекистон Республикаси халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий уюшмаси ва Хитой чет мамлакатлар билан дўстлик алоқалари Синьцзян халқ жамияти ўртасидаги шартномага мувофиқ Сирдарё ва Хоразм вилоятларида шолипоядан қоғоз ишлаб чиқарадиган заводлар қуриш тўғрисида музокаралар олиб борилгани айтилди. Масалан, Сирдарё вилоятидаги шундай заводда ўрнатиладиган икки линиядан ҳар бирида йилига 3 минг тоннадан 5 минг тоннагача маҳсулот тайёрлаш мумкин бўлур эди. Республикамизнинг Сурхондарё ва Тошкент вилоятларида, шунингдек Қорақалпоғистонда ҳам шу хил корхоналар қуриш имконияти бор. Бу борада Хитой технологияси ва мутахассисларидан фойдаланиш яхши самара беради.

Хитойлик меҳмонларнинг Ўзбекистонга ташрифи давомида пойабзал, устки кийим-кечак, терини қайта ишлаш ва қурилиш материаллари ишлаб чиқариш бўйича қўшма корхоналар барпо этиш ҳақида ҳамкорлик истагини билдирувчи протоколлар имзоланди.

Суҳбатда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Э. Самандаров қатнашди.

(ЎзА).

ЭЗГУ НИЯТ ЙЎЛИДА

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ЭРОН ИСЛОМ ЖУМҲУРИЯТИ АХБОРОТ АГЕНТЛИГИНИНГ МОСКВАДАГИ ВАКОЛАТХОНАСИ БОШЛИҒИ ЖАМШИД ШАФИЙНИНГ САВОЛЛАРИГА ЖАВОБИ

1. Бўлғуси ташрифнинг мақсад ва вазифалари нималардан иборат?

— Эрон Ислом Жумҳурияти Ахборот агентлиги лутфи ила Эрон халқининг турли қатламларига мурожаат қилар эканман, аввало, уларнинг ҳар бирларига самимий дил сўзларини баён қилишдан олдин, уларга янги зафарлар, бахт-саодат, омад, тинчлик ва осудалик тилашимни изҳор этмоқчиман.

Сизнинг саволингизга жавоб қила туриб, шуни таъкидламоқчиманки, Ўзбекистон жамоатчилиги бизнинг Эронга қиладиган ташрифимизга катта аҳамият бермоқда. Боиси, халқимиз Эрон халқига азалдан катта ҳурмат ва садоқат, дўстлик каби улуғ туйғулар нуқтаи назаридан қараб келган. Чунки Эрон — қадимий маданият ўчоғи, дунёга машҳур шоиру носир, олиму фозил кишиларни етказиб берган мамлакатлардан биридир. Бундай улуғ зотларнинг ақл-тафаккури мевалари ҳанузгача муосир давримиз равнақига улуш бўлиб келаётганига шубҳа йўқ. Мен ушбу фурсатни ғанимат билиб, бир нарсани алоҳида таъкидламоқчиманки, сизу биз ва бизларнинг аждодларимиз азалдан асрлар оша қўлни-қўлга бериб, икки халқ бахт-саодати, фаровонлиги учун саъйи ҳаракат қилиб келган.

Биз бир улуғ тарихий босқичга қадам қўймоқдамизки, шу боис бизнинг ушбу ташрифимиз Ўзбекистон ўз мустақиллигини қўлга олгандан кейинги ўзбек-эрон икки томонлама муносабатлари тарихида дастлабки одим бўлибгина қолмай, балки икки мамлакат солномасида янги саҳифа очиши кутилмоқда. Ишонч билан айтиш лозимки, бу сафар жараёнида олиб бориладиган музокаралар ҳар икки давлат учун бекиёс самарали бўлади. Биз таклиф этган шартнома ва битимлар мажмуаси ўзбек-эрон ҳамкорлиги ривожи учун мустаҳкам пойдевор ва муҳим механизм ролини ўйнайди. Булар орасида савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисидаги; алоқа ва телекоммуникация соҳасидаги ҳамкорлик; фан ва маданият, сайёҳлик ва сармояларни рағбатлантириш ва ҳимоя қилишга оид шартнома ва битимларни алоҳида таъкидламоқчиман. Айниқса, икки давлат ўртасидаги муносабатлар тўғрисидаги шартномани имзолаш мамлакатларимиз орасидаги алоқаларни янги-янги босқичларга олиб чиқиши барчамизни шод этади. «Яхши ният — ярим давлат», дейди халқимиз. Бизнинг Эронга ташрифдан кўзлаган мақсадларимиз шулардан иборат.

2. Икки мамлакатнинг бўлғуси муносабатларини қандай тасаввур қиласиз?

— Назаримда, иккинчи саволингизга биринчи савол юзасидан айтилган жавоб асос бўла олади. Аммо, шунга қарамай, қуйидагиларни айтишни лозим деб биламан. Аввалambор, ўзаро алоқалар тенг ҳуқуқли ва адолатли, манфаатли ва ҳамкорлик руҳида бўлишини кўраман. Биз Эронни нафақат Ўрта Шарқ, балки Осиёдаги йирик давлатлардан бири деб биламиз. Сизнинг мамлакатингиз халқаро муносабатлар, жаҳон ва минтақа иқтисодиётида тутган ўрни билан алоҳида кўзга ташланади. Эрон Ислом Жумҳуриятининг бозор иқтисодиёти механизмини фаоллаштиришдаги тажрибаси ҳам ўзига хосдир. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ва Эрон Ислом Жумҳуриятининг иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти доирасида ва икки томонлама муносабатлар доирасидаги ўзаро самарали савдо-иқтисодий ҳамкорлигининг имкониятлари ва қудрати бекиёс эканлигини алоҳида таъкидламоқчиман. Шу билан биргаликда бизнинг мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар ривожи бошқа мамлакатлар манфаатларига асло зид бўлмаслигига ишора қилмоқчиман. Чунки Ўзбекистонда ҳам, Эронда ҳам қўшни мамлакатлар — Афғонистон ва Тожикистондаги мавжуд аҳвол кишиларимизни ташвишлантираётгани барчамизга аён. Бу мамлакатларда ҳанузгача бегуноҳ биродарларимиз қони тўкилмоқда, қариялар, аёллар ва болалар бошида очлик кўланка солиб турибди, завод ва фабрикалар ишламаяпти, йўллар беркитиб қўйилган. Бизнинг мақсадимиз иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти доирасида минтақадаги барча давлатларнинг иқтисодий фаоллигини ошириш ва бунинг учун қўшни мамлакатларда барқарорликни таъминлаш йўлида биргаликда ҳаракат қилиш лозимлигини тақозо этади. Табиийки, биз Афғонистон ва Тожикистондаги воқеаларга нисбатан мустақил давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик, халқларнинг ўз тақдирларини ўзлари белгилаш ҳуқуқларини ҳурмат қилиш асосларига тўла риоя қилган ҳолда иш юритамиз. Умид қиламизки, минтақадаги давлатлар ҳам шу маслакда ҳаракат қиладилар. Лекин шу билан биргаликда мазкур мамлакатларда бегуноҳ кишилар қони тўкилишига ва очлик эшик қоқиб турганига лоқайд тура олмаймиз. Ўзбекистон биринчилар қатори биродар тожик халқига ўзининг инсоний ёрдамини кўрсатишга киришди. Аммо эндигина мустақиллик йўлига тушиб олган Ўзбекистон олдида ҳам кўплаб иқтисодий қийинчиликлар мавжуд. Шу боис, биз жаҳон ҳамжамияти, хусусан, минтақа давлатларини бу ишда ҳамкорликка даъват қиламиз. Ушбу мамлакатлар халқлари танлаган йўлни ҳурматлаш, уларнинг ички ишларига аралашмаслик принципларига риоя

(Давоми 2-бетда).

Пиримқул ҚОДИРОВ.

ТАРИХНИНГ МАСЪУД КУНЛАРИ

Ватанимиз Ўзбекистон асрлар давомида тарихнинг жуда кўп аччиқ-чучук дамларини бошдан кечирган. Бизни яқин йилларгача руҳан эзиб келган қарамлик хориждаги яқинларимиз, айниқса, туркиялик қардошларимиз, билан кўнглимиз тилаганидай бевосита борди-келди қилишга имкон бермас эди. Ҳатто 90-йилда Тошкентдан тўғри Анқара ёки Истанбулга учиб бўлмас, аввал Москвага бориб, чет эл паспортини марказий идоралардан олардик. Шунинг натижасида Тошкентдан Деҳли ёки Пекинга ҳам Москва орқали бориб келардик. Бунинг бир дунё ортиқча харажати ва оворагарчилиги ҳеч бир мантиққа тўғри келмаса ҳам, марказдаги хўжайинлар ўз ҳукмини шу тарзда ўтказарди.

Тарихимизнинг энг масъуд бир кунида Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги бутун дунёга эълон қилинди. Бизнинг миллий мустақиллигимизни биринчи бўлиб тан олган давлат — Туркия жумҳурияти бўлди. Бунга жавобан Президентимиз Ислом Каримов мустақил давлатнинг раҳбари сифатидаги биринчи чет эл ташрифини Туркиядан бошлади. Ниҳоят, Ўзбекистон ҳаво йўллари тарихида биринчи марта Президент тушган тайёра Тошкентдан тўғри Анқарага учиб борди. Шундан кейин Туркия билан Ўзбекистон орасида ҳар ҳафта мунтазам тайёралар қатнайдиган бўлди.

Икки томонлама дўстона алоқалар жуда тез ривожланиб борди. Фақат Туркия билан эмас, бизга ён қўшни-жон қўшнилар бўлган Қозоғистон, Қирғизистон, Туркманистон билан ҳам дўстлик ва ҳамкорлик шартномалари тузилди. Бу ҳаммаси икки томонлама алоқалардан кўп томонлама алоқаларга ўтиш имконини берди.

Анқарада олти туркий давлат бошлиқларининг чинакам қардошлик ва дўстлик руҳида ўтган учрашувлари, улар қабул қилган қўшма баёнот ва жаҳон халқларини тинчликка, ҳамкорликка, барқарорликка даъват этувчи мурожаатнома матбуот саҳифаларида яхши ёритилди. Маълум нарсаларни такрорлашга ҳожат бўлмаса керак. Лекин бу тарихий ҳодисанинг талқини ва таҳлили устида атрофлича фикр юритиш зарур. Чунки баъзи бир матбуот вакиллари, айниқса, Ғарбда ва Шимолда Анқара учрашувини бир томонлама, ҳатто нотўғри талқин қилганларига ўша жойдаёқ гувоҳ бўлдик.

Анқарада қабул қилинган ҳужжатлар олти давлат бошлиқлари томонидан имзолангандан сўнг бу ҳодисани ўз кўзлари билан кўрган журналистлар иштирокида матбуот конференцияси ўтказилди. Ўша ерда «Известия» газетасининг мухбири Туркия Президенти Тургут Ўзалга ғалати савол берди: «Бу олтита туркий давлат бошлиқлари тузган иттифоқ Россияга қарши қаратилган эмасми?» Тургут Ўзал кулимсираб: «Йўқ!» деди. Аввало, Анқара учрашувида бошқа бирон бир давлатга қарши қаратилган сўз ёки ҳаракат мутлақо бўлган эмас. Қўшма баёнотда ҳар олти туркий давлат Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг аъзолари сифатида жаҳон ҳамжамиятининг энг муҳим декларация ва қарорларига изчил риоя қилишликларини махсус таъкидлашди.

Президент Тургут Ўзал «Известия» мухбирининг ҳадиги асоссиз эканини исботлаш учун шу йил баҳорда Туркияда Қора денгиз атрофидаги давлатлар бошлиқларининг худди бугунгига ўхшаш учрашуви бўлганини, бу учрашувга Россия президенти Б. Н. Ельцин ҳам қатнашганини, анжуман ўзаро ишонч ва ҳамкорлик руҳида ўтганини, Туркия барча қўшни давлатлар билан иқтисодий ва маданий алоқаларни ривожлантираётганини айтди. Чиндан ҳам Туркия қурувчилари Москвада, Грузияда яхши бинолар қураётгани, Арманистонда Турк элчихонаси очилгани кўпчиликка маълум. Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Туркманистон давлатлари ҳам Россия, Украина, Белоруссия билан иқтисодий ва маданий алоқаларни ривожлантираётгани, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигини сақлаб қолишга ва ривожлантиришга бизнинг шу тўрт туркий жумҳурият жуда катта ҳисса қўшаётгани жаҳон афкор оммасига маълумдир.

Буюк бинолар алоҳида ғиштлардан таркиб топганидек, дунёдаги тинчлик ҳам алоҳида шаҳару қишлоқлар, вилояту мамлакатларнинг ўзаро иноқлиги ва бир-бирлари билан тотув яшай билишларига боғлиқдир. Бир-бири билан чаплашиб қолган иккита одамни яраштириб, дўст қилиш қанчалик қийин. Аммо минг йиллар давомида турли-туман уруш-жанжаллар азобини тортган элу юртларнинг бошини қовуштириб, уларни иноқ қилиш бундан минг чандон мушкулроқ эмасми? Ана шу мушкул ва олижаноб вазифани бажаришда элни элга дўст қиладиган тарихий имкониятлардан — уларнинг аждодлари, тили, динидаги бирликдан, маданияти ва урф-одатларидаги муштаракликдан оқилона фойдаланиш ҳал қилувчи аҳамият кашф этади.

Анқарадаги учрашув пайтида туркий халқлар тарихи такрор-такрор эсга олинди. Бу олий учрашув Туркия мустақиллиги байрамининг 69 йиллигига тўғри келгани ҳам тасодифий эмас эди. 69 йил давомида жаҳондаги қанчадан-қанча мамлакатларнинг вакиллари бу байрамга қатнашганлар. Аммо турк халқи учун ота юрти ҳисобланган Ўзбекистондан, бутун Ўрта Осиё ва Қозоғистондан 68 йил давомида бирорта давлат делегацияси Туркиянинг бу улуғ байрамига қатнашолмаган эди. Президент Тургут Ўзал Анқара учрашувида сўзлаган кириш нутқида шу фактни келтириб айтдики, «Бунинг учун халқларимиз айбдор эмас эди, тақдир тақазоси шундай бўлди, орада Кавказ тоғларидан ҳам баландроқ тўсиқлар узоқ туриб қолди, лекин Оллога шукурки, бугун олти туркий давлат бошлиқлари, тарихда биринчи марта дўстона даврага йиғилишга муяссар бўлдилар».

Тарихчи сифатида узоқ асрларни ҳаёлан кезиб чиқдим, туркий халқларнинг давлат бошлиқлари ўтган асрларда чиндан ҳам Анқарадаги каби илиқ дўстона даврага йиғилолмаганларига кўп далиллар ва сабаблар топдим. Меҳнатсевар халқларимиз доим тинч ва иноқ кун кўришга ташна бўлганлар, бир-бирларига юракдан талпиниб яшаганлар. Аммо тожу тахт талашиплар, диний ва маҳаллий низолар орага муттасил нифоқ солиб турган, Амир Темур ва Мирзо Бобур даврларини эслайлик. Тарихдан маълумки, Амир Темур Тўхтамишни ёшлигида нақд ўлимлардан қутқариб қолган, Самарқандда уни ўз инисидай тарбиялаган, шимолий чегаралар тинч бўлиши учун Тўхтамишнинг Олтин Ўрдага хон бўлишига ёрдамлашган. Лекин икки орадаги ёвуз кучлар Тўхтамишхонни ҳовлиқтирган ва Темурга қарши йўналтирган. Темур узоқ юришларга қўшин тортиб кетганда Тўхтамишхон Хоразмга, ҳатто Самарқандга тажовуз қилган, элни талатиб, Темурнинг ғазабини келтирган. Шундан кейин Амир Темур Тўхтамиш билан ҳаёт-мамот курашига чиққан. Бунинг нима билан тугагани кўпчиликка маълум.

Худди шу тарзда турк султони Йилдирим Боязид билан Амир Темурнинг орасига низо уруғини сочган маккор кучлар ҳам ўз мақсадларига етганлар. Ҳолбуки, ўша XIV асрда бутун дунёда бешта энг қудратли давлат бўлса, шулардан учтаси туркий халқларга мансуб эди. Амир Темур ҳам, Йилдирим Боязид ҳам, Тўхтамишхон ҳам бир умумий илдиз, бир тил, бир дин, ҳатто битта сунний мазҳабидаги давлат бошлиқлари эдилар. Агар улар бу йилги Анқара учрашувига ўхшаш бир дўстона давра қуриб, ҳозирги туркий давлат бошлиқлари каби тинчлик ва ҳамкорлик йўлидан юрсалар эди, халқларимизнинг улардан кейинги тақдирлари бошқача бўлиши мумкин эди. Улар олиб борган ўзаро урушлардан нафақат туркий халқлар, балки евразиядаи икки катта қитъадаги ўнлаб ўлкалар сон-саноқсиз жабр ва талофот кўрмаган бўлур эди. Балки улар ҳамжиҳатлик билан тинчлик сиёсатини юргизсалар, бу билан ўз давлатлари ва халқларининг дунё миқёсидаги обрўсини оширган бўлардилар. Ана унда ўша аср тарихга чиндан ҳам туркий халқлар асри бўлиб кириши мумкин эди.

Тарих ва тақдир туркий халқларга ўн олтинчи асрда яна бир марта шундай улуғ имкониятни берди. Мирзо Бобур ва унинг невараси Акбаршоҳ яшаган даврларида дунёда олтита энг қудратли давлат бўлса, шулардан тўрттасини туркий сулолалар бошқарган эди. Акбаршоҳ Ҳиндистонда яшаб Турондаги Абдуллахон, Туркиядаги Султон Мурод, Эрон ва Озарбайжондаги сафавийлар давлати билан ҳамкорликни йўлга қўяди, уларнинг бошини қовуштиришга интилади. Аммо орага диний низолар, шиа-сунний урушлари тушади-ю, туркий давлатларнинг бошлиқлари бу асрда ҳам иноқ бир давра тузолмайдилар. Абдуллахондан кейин Ўрта Осиёдаги ўзаро урушлар баттар авжига чиқиб, бир бутун давлат учта хонликка бўлиниб кетади. Бухородаги Насруллохон, Қўқондаги Мадалихон, Хивадаги Муҳаммад Раҳимхон — учаласи ҳам ўзбек бўлатуриб, бир-бирлари билан тил топишолмайдилар. Албатта, четдан келиб, уларнинг орасига низо уруғини сочган ғаддор кучлар зимдан моҳирона иш олиб борадилар. Натижада уч хонлик арзимаган сабаблар туфайли бир-бирлари билан тинмай урушадилар, мамлакатни беҳад заифлаштириб қўйган ички урушлар охир оқибатда Туркистоннинг мустамлакага айланиши учун қулай шароит яратади.

(Давоми 2-бетда).

ЭЪЗОЗ

Ўзбекистон кўзи ожизлар жамиятига қарашли Бухоро ўқув-ишлаб чиқариш корхонасида илғорлари узоқ йиллар ҳалол ва самарали меҳнат қилган, ҳозирги пайтда кексалик гаштини сураётган 63 кишига бир йўла 200 сўмдан пул мукофоти берилди. Бу тадбирга 12 минг 600 сўм ажратилди. Кўрсатилган ҳурмат ва эъзоз учун қариялар маъмурият, қолаверса, қадрдон жамоасига чексиз миннатдорчилик изҳор қилишмоқда.

А. ҲАЙДАРОВ.

Шавкат НИЁЗОВ,
«Овози тожик» газетаси бош муҳаррири.

БИРОДАРЛИГИМИЗ АБАДИЙ

Тожиклар ва ўзбеклар азалдан қон-қариндош, жон қўшни. Уларнинг тақдир ва қисматлари ҳам қадимдан бир-бирларига боғлиқ. Бу икки диёр дўстлиги ажнабий босқинчиларга қарши биргаликда олиб борилган курашларда ҳам тобланган.

Бироқ Тожикистон тупроғида рўй бераётган бугунги воқеалар дилларимизни хуфтон қилиб турибди. Хўш, нега шундай бўлди? Ўзбек тўй қилса уйининг тўри тожикники, тожик тўй қилса қалбининг қўри ўзбекники эдику?! Улар бир-бирига ҳамиша ҳамдард ва меҳрибон эдилар. Тақдир уларнинг ранг-рўйини ҳам, турмуши, ўлан-куйини ҳам бир хил қилиб яратди. Шунинг учун шоирлар

Бошқа миллатларнинг
фарқидир осон
Ва лекин сизу биз
яқинмиз шундоқ.
Бизни кўрганларнинг
саволи тайин:
Ўзбекмисан ёки
тожиксан, ўртоқ? —
деб ёздилар.

Буюк алломаларимиз Алишер Навоий ва Мавлоно Абдураҳмон Жомийлар дўстлиги, бир-бирига иззат-икромику асрий бир ибратдир.

Дўстлигимиз тарихига назар ташлайлик: Фарғона ва Ҳисор каналлари, Фарҳод ва Қайроққум электростанциялари ва сув омборлари, Норак ГЭСи қурилишлари бу халқларимиз ҳамкорлигининг ширин меваларидир. Халқларимиз қўлни-қўлга бериб, биргаликда Мирзачўл ерларини ўзлаштирдилар, ҳозир эса биргаликда бугунги долзарб вазифаларни ҳал этмоқдамиз. Айниқса, қишлоқ хўжалиги соҳасидаги ҳамкорлигимиз давр синовларидан ўтди.

Бу ҳамкорлик бугунги кунларда, мамлакатларимизнинг мустақиллик йўлига ўтганидан сўнг, янги поғоналарга кўтарилиши керак эди. Афсуски...

Шунинг учун ҳам биз айниқса, бугунги кунларда бир-бирларимизга керакмиз. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатининг Тожикистон Республикасидаги сиёсий партияларга, жамоа ҳаракатларига, барча аҳолисига йўллаган мурожаатномасида асрлар мобайнида Ўзбекистон билан Тожикистон халқлари чамбарчас боғланиб кетганлиги, уларнинг қон-қариндошлиги, яхши ва ёмон кунларни биргаликда бошдан кечирганлари, тарихий илдизларимизнинг муштараклиги жуда тўғри таъкидланган.

Шундай экан, Тожикистонда содир бўлаётган воқеаларга нисбатан барча соф виждонли кишилар қатори Ўзбекистонда яшовчи тожиклар ҳам бефарқ қарай олмайдилар. Бу воқеалар ҳаммамизни ташвиш, изтиробга солмоқда. Шуни ҳам назарда тутиш керакки, тожиклар билан ўзбеклар фақат қўшнигина бўлиб қолмай, улар аралашиб бир-бирларига қуда-анда бўлиб кетишганлар. Зарафшон водийсида яшаётган ўзбеклар ва тожикларнинг кўпчилик қисми, бир-бирларига қиз бериб, қиз олишганлар, биргаликда оила қуриб, елкама-елка яшаб келмоқдалар. Бу тарихий факт, буни эътиборга олмасликка ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Менимча, Тожикистон тупроғида рўй бераётган бу жанжал-низолар асосида аввало, иқтисодий сабаблар ётади. Қолаверса, бу жанжалларнинг манбаи юқорида таъкидланганидек Тожикистонда кейинги вақтларда вужудга келган кўпгина сиёсий партиялар ва гуруҳлар манфаатларининг бир-бирларига мос келмай қолишида деб биламан.

Яна бир масала. Минтақамизда бу воқеалар авж олишидан манфаатдор кучлар бор. Масалан, ўзларини ҳамон марказ радио ва телевидениеси деб ҳисоблаётган «овоз эгалари» Тожикистонда рўй бераётган воқеаларга нохолис баҳо бермоқдалар, ёлғон, қутқу соладиган хабарлар тарқатмоқдалар. Улар бу воқеаларга миллатлараро тўқнашувлар тусини беришга ҳаракат қилаётирлар. Лекин ҳақиқат бошқа ёқда. Тожикистон воқеаларида миллатлараро низо учун замин йўқ ва бўлмаслиги керак.

Мен ҳар куни тунда Душанбе радиоси эшиттиришларини тинглайман. Куни кеча тожик радиосининг дикторлари Ўзбекистоннинг тожик халқига юборган ёрдами ҳақида жуда яхши сўзлар айтдилар. Бу эзгу ниятлар ва илиқ сўзларни бутун водий меҳнат аҳли мамнуният ила қабул қилишди.

Душанбе шаҳрида бутун жаҳон тожикларининг анжумани бўлиб ўтди. Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримов анжуман қатнашчиларига мактуб йўллаб, бу нуфузли анжуман ишига равнақ тилади. Мазкур йиғин Эрон, Афғонистон, Саудия Арабистони, Покистон, Ҳиндистон ва яна кўпгина мамлакатлардан келган ҳамдиёрларимиз Душанбедан ташқари Самарқанд ва Бухорога ҳам сафар қилиб тарихий обидаларни томоша қилдилар. Халқларимиз дўстлигининг метиндек мустаҳкамлигига ишонч ҳосил қилиб, жумҳуриятимизда қўлга киритилган ютуқлар ва барқарор осойишталикнинг шу дўстлик мевалари эканлигини тан олдилар.

Мен ўйлайманким, бундай учрашувлар халқларни бир-бирларига яқинлаштиради, дўстлик ва биродарлик ришталарини мустаҳкамлайди. Зеро, доно халқимиз айтганидек «меҳр кўзда». Бу борада олимларимиз, ёзувчилар, шоир ва журналистлар ҳам кўп хизмат қила оладилар.

Мен Ўзбекистон ва Тожикистоннинг деярли ҳамма санъат арбоблари, ёзувчи, шоирлар ва журналистларини яхши биламан. Уларнинг барчаси дўстлик ва биродарлик шайдоси. Уларнинг ҳаммаси буюк аждодларимиз бўлмиш Мир Алишер Навоий ва Мавлоно Абдураҳмон Жомий васиятларига содиқ кишилар. Ғафур Ғулом, Турсунзода, Зулфия, Улуғзода, Икромий, Миршакар, Боқи Раҳимзода, Назармат ва бошқа кўпгина ёзувчи ва шоирларимизнинг дўстлик ва биродарлиги биз учун намуна бўлиши керак.

ЭЗГУ НИЯТ ЙЎЛИДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

қилган ҳолдагина мазкур давлатларда осойишталик ва барқарорликни ўрнатиш мумкин бўлади. Мен ушбу муштарак фаолиятимизда минтақамиз давлатлари гуллаб-яшнаши ва сулҳу эминликни таъминлаш кафолатини аниқ ва равшан кўриб турибман. Шу билан биргаликда Эрон халқининг Афғонистондаги ҳарбий зиддият йилларида ўйнаган ролини юқори баҳолаб, миллионлаб афғон фуқароларига иш ва бошпана берганингизни таъкидламоқчиман. Эндиликда Афғонистондаги ҳаёт аста-секинлик билан ўз маромига тушмоқда. Бироқ у ерда катта миқдорда қурол-аслаҳа, ўқ-дорилар мавжуд. Бугунги кунда Афғонистон минтақадаги энг ҳарбийлашган мамлакатлардан бирига айланган. Бу эса ўз навбатида қўшни мамлакатларни ташвишга солиши муқаррар. Чунки контрабанда ва ғайриқонуний равишда чегарадан қурол олиб ўтиш, хусусан, тожикистон тарафга, бемисол суръат билан ўсиб бормоқда. Афғонистон сўнгги йилларда наркотик моддалар ишлаб чиқарувчи ва экспорт қилувчи мамлакатлардан бирига айланган. Бундай далиллар фақатгина бизни эмас, балки Эронни ҳам ташвишлантиради. Ўйлайманки, давлатларимизнинг бу соҳадаги саъйи ҳаракатларини умумлаштирсак, юқорида айтиб ўтилган фалокатнинг олдини олишда сезиларли натижаларга эришамиз.

3. Эроннинг Ўрта Осиё республикаларига суқилиб кираётгани ҳақидаги миш-мишлар тўғрисида қандай фикрдасиз?

— Маълумингизким, Ўрта Осиё минтақасида собиқ «Совет республикалари» ўрнида бир неча мустақил, суверен давлатлар мавжуд. Уларнинг барчаси халқаро ҳамжамият — Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг тенг ҳуқуқли аъзоларидир. Ўзбекистон Республикаси, гарчи ўз ҳудудининг ҳажми, аҳолисининг сони жиҳатидан бирмунча йирикроқ бўлсада, ана шу мустақил давлатларнинг биридир. Шу боис, Ўзбекистон хусусида сўзлайдиган бўлсам, барчага аниқ ва равшанки, республикамиз қайси бир давлат билан алоқа боғлаб, давлатлараро муносабатлар ўрнатар экан, БМТга аъзо барча мамлакатлар каби халқаро ҳуқуқ ва меъёрлар, 1961 йилги дипломатия муносабатлари ва консуллик алоқалари тўғрисидаги Вена конвенцияси қоидаларидан келиб чиқиб, давлатларнинг бир-бирларининг ички ишларига аралашмаслик, ҳар бирининг танлаган йўлини ҳурмат қилиш, тенглик ва ўзаро манфаатдорлик асосларига таянган ҳолда иш кўрамиз. Биз ўз тарафимиздан шеригимиз олдида зиммамизга олган мажбуриятларимизни астойдил бажарганмиз ва бундан кейин ҳам шу йўлда давом қиламиз. Шунинг учун ҳам биз билан муносабатда бўлган давлатлар ҳам ўз зиммаларига олган вазифаларини бажаришларига чин дилдан ишонамиз.

Модомики, Жамшид Шафий жаноблари, юқоридаги тарзда савол беришга жазм этган экансиз, ўзингизда бу хусусда муайян, бизга номаълум асослар бордир. Бизларнинг қатъий фикримиз шуки, муносабатларимизда бир-биримизни англаб етишга интилишимиз, ўзаро бурчдорлигимиз, ўзаро ҳурмат ва эҳтиром бадкорларнинг оғзини юмади, деб ўйлайман.

4. Ўзбекистон мустақилликка эришган вақтдан буён ва сизнинг раҳбарлигингизда қандай ўзгаришлар амалга ошди?

— Мустақиллик жиҳатидан Ўзбекистон Республикаси ҳали ёш бўлишига қарамай, ҳозирги кунда уни суверен давлат сифатида 120 дан зиёд халқаро ҳамжамият аъзолари тан олди. Улардан 58 таси билан элчихоналар даражасида дипломатия муносабатлари ўрнатилди. Ўзбекистон Республикаси ҳукумати 30 дан зиёд хорижий давлатга ўз дипломатия ваколатхоналарини очиш учун розилик берган. Дунёнинг йирик давлатларидан АҚШ, Франция, Олмония, Италия, Буюк Британия, Швейцария, Туркия, Эрон, Покистон, Афғонистон, Ҳиндистон, Хитой, Россия Федерацияси ва бошқа давлатларнинг элчихоналари Тошкент шаҳрида фаолият олиб бормоқда. Бу рақам кундан-кунга ортиб бормоқда.

Ўзбекистон Республикаси— Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Оврупо хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгаши, Халқаро валюта фонди, Халқаро таъмир ва тараққиёт банки, Оврупо таъмир ва тараққиёт банки, Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти, Халқаро меҳнат ташкилоти, Қўшилмаслик ҳаракати ташкилоти ва бошқа бир талай нуфузли халқаро ташкилотларнинг аъзосидир.

Ўзбекистоннинг тарихан қисқа вақт ичида халқаро майдонда сезиларли даражада кўзга ташланишида унинг демократик жамият қуриш, бозор иқтисодиётига қадам-бақадам ўтиш, айниқса, мамлакатдаги барқарорликни таъминлаш йўлидаги интилишлари асосий омиллардан бири бўлиб келмоқда. Бу масаланинг сиёсий томони бўлса, иқтисодий соҳада Ўзбекистон ташқи иқтисодий фаолиятни жонлантириш мақсадида республикада ташкилий-ҳуқуқий асосларни яратиш учун ҳаракат қилиб, бу борада анчагина муваффақиятларни қўлга киритди. Ҳозирги кунда республикада 600 га яқин қўшма корхона рўйхатдан ўтказилди. Уларнинг қарийб ярми ҳозирдаёқ самарали ишламоқда. Қўшма корхоналар ташкил этишда Туркия, Хитой, Австрия, АҚШ, Ҳиндистон, Италия, Покистон, Афғонистон инвесторлари ўз сармояларини Ўзбекистон иқтисодиётига сарф қилмоқдалар. Бунинг учун Ўзбекистонда сармоядорлар ҳуқуқлари ва уларнинг сармояларини ҳимоялаш юзасидан халқаро талаб даражасида қонунлар ишлаб турибди. Хусусан, «Чет эл сармоялари тўғрисидаги қонун» ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992 йил 24 июлдаги «Ўзбекистон Республикасида ташқи иқтисодий фаолиятни рағбатлантириш, чет эл сармояларини жалб этиш ва ҳимоя қилиш бўйича тадбирлар тўғрисида»ги Фармони чет эл сармоядорлари ва уларнинг шерикларига республикада мусобақа асосида ҳиссадорлик мақсади билан ишлаб чиқариш корхоналари, бинолари, ускуналар, яшаш жойлари ва ерни ижарага олиш ҳуқуқини берди. Буларни тартибга солиш учун Ўзбекистонда ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги, ташқи иқтисодий фаолият бўйича миллий банк ва бошқа шу каби тизимлар барпо қилинди.

Туркия, Қўрия Республикаси, Индонезия, Малайзия, Покистон, Финляндия билан ўзаро сармояларни рағбатлантириш ва муҳофаза қилиш бўйича битимлар имзоланди, Австрия ва АҚШ билан шундай битимлар имзоланиб, муҳрланди.

Бундай жиддий ишларнинг самараси ўлароқ, Қўрия Республикасининг «ДЭУ», «Сам-Сунг», «Лаки-Голд Стар», Олмониянинг «Мерседес-Бенц», Американинг «Нью-Монт майнинг» фирмалари Ўзбекистонда дадил қадамлар билан фаолият кўрсатмоқда.

Эрон Ислом Республикаси билан ҳам бу борада эндигина иш бошланиб келмоқда. Бу, айниқса, Эронга халқаро юкларни ташишда бирмунча кўзга ташланмоқда. Эроннинг «Парс Групп», «Сепанд Групп» фирмалари Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги ҳузурида рўйхатдан ўтиш арафасида турибди. Табиийки, Эрон тожирларининг имкониятлари катта. Бизнинг ушбу ташрифимиз мамлакатларимиз ўртасидаги иқтисодий ҳамкорликни кенг йўлга қўйишда ҳар икки мамлакат ишбилармонларига янги-янги имкониятлар яратади.

Назаримда, ёш мустақил Ўзбекистон эндигина халқаро майдонга чиқа бошлади. Республикамизнинг иқтисодий қудрати, унинг ер ости ва усти бойликлари билан, энг муҳими, меҳнаткаш халқи билан яқиндан танишган дунёнинг кўплаб мамлакатлари вакиллари биз билан муомала қилишга ошиқиши табиийдир.

Энг муҳими, ҳозирги ноаниқ, ташвишли бир замонда собиқ Иттифоқ пароканда бўлиб кетганда Ўзбекистон мустақиллик, истиқлол йўлида бутун дунё ҳамжамиятида ўзининг муносиб ўрнини эгаллаб олган ҳолда, халқимизни фаровон ҳаётнинг юксак даражасига кўтариш йўлида ўзининг дадил қадамларини қўйяпти. Иншоолло, ўз мақсадимизга етамиз.

5. Ташриф арафасида Эрон халқига қандай сўзлар билан мурожаат қилмоқчисиз?

— Эрон раҳбарияти, хусусан, Президент Хошимий Рафсонжоний жаноби олийлари билан мулоқат қилиш шарафига, мамлакат аҳли билан биринчи бор учрашиш бахтига мушарраф бўлиб турибман. Мен ушбу фурсатдан фойдаланиб, биродар Эрон халқига энг эзгу истакларимни ифода этиб, уларнинг ҳар бирига сиҳат-саломатлик, бахт-саодат, осойишталик ва рўшнолик тилайман.

Оллоҳ бизнинг ўзаро ҳамкорлигимизни серунум ва муваффақиятли қилсин!

«Ишлаган тишлайди,..» мақоли ҳаммага кундай равшан. Аммо гап унга амал қилишда. Буни яхши тушунган Бешариқ районидаги «Рапқон» хўжалиги оқсоқоллари меҳнаткашларга ёрдам бўлсин деб ўтган йили хом ғишт ишлаб чиқарадиган завод қурган эди. Ҳожатбарор корхона қисқа вақт ичида ҳам меҳнаткашларни ҳурсанд қилди, ҳам хўжалик ғазнасини тўлдирди. Натижаларнинг чакки эмаслиги сабабми, тезда хўжаликда пишган ғишт тайёрлайдиган цех ҳам қуриб, ишга туширилди. Эндиликда бешариқликлар ғишт излаб бегона юртларда овора бўлмайдилар. Балки қўшниларига ҳам ҳиммат кўрсатишлари мумкин.

МЕҲНАТКАШЛАР ҲАМ, ҒАЗНА ҲАМ МАНФААТДОР

СУРАТЛАРДА: завод ишчиси Шерали Тўхтасинов, ғишт заводи бошлиғи Раҳмонали Оллобердиев ва хўжалик раиси Собир Пўлатов; заводда иш пайти.

Т. МАҲКАМОВ
суратлари. (ЎзА).

• Иқтисодиёт чорраҳаларида

Бошлиқлар камайса, маҳсулот кўпаядими?..

Қўлинг қисқа бўлгани ёмон. Дангал иш юрита олмайсан, қурбинг етмайди. Ўзганинг кўзига муте бўлиб қараб тураверасан. Устига устак, ҳомийнинг ўзи оғир аҳволга тушиб қолса-чи! Иш олдинга силжимайди. Оёққа тушов солингандек судралиб юраверасан.

Кейинги йилларда Асака прицеплар заводида вазият кескинлашиб қолганди. Корхона зўр-базўр нафас олар, ишлаб чиқаришдан фойда кўриш у ёқда турсин, иш ҳақи топиш ҳам мушкуллашиб борарди. Хом-ашё етишмас, маҳсулот таннархи кўтарилиб кетган, прицеплар нархи осмонда эди. Шундай бўлгач, харидорлар ҳам бу ердан оёқ уза бошлаганди. Хайриятки, завод йўналишини ўзгартираяпти. Кореялик ишбилармонлар билан янги технология қўллашмоқчи. Акс ҳолда... Тан олиш керак, корхонанинг турли жойлардаги цехлари ҳам бўйнига бўйинтуруқ солингандай аҳволга тушган. Ўтган йили кутилмаган ҳол юз берди. Корхонанинг халқ истеъмол моллари тайёрлаш шохобчаси мустақил бўлди. Ажабланарлиси шуки, цехдаги шарт-шароит бош корхонадагидан оғир бўлса оғир эдики, ўзгача эмасди. Қолаверса, бурноғи йили давлат қабулининг билағонлари бу ерда ярим прицеплар тайёрлашни тўхтатиб қўйишган, талабга жавоб бермаслиги рўкач қилинганди.

— Цех сенга томорқа эмас,— таъкидлашди юқоридагилар ташаббускорлар етакчиси Ёқубжон Мирзаметовга. — Уни хонавайрон қилсанг, жабри оғир бўлади.

Ёқубжон ҳам фақат оёқнинг тагини кўзлайдиган йигит эмас. Дўқ-пўписа, пичингларга парво қилмади. Ҳолбуки, ишбилармон ҳамкасблари билан ҳамма нарсани хом-чўт қилганди. Эътибор беринг-а: заводда 1800 одам ишлайди. Шундан 700 нафаригина ишчи, холос. Қолганлари механизмнинг бошқарув мурватлари ҳисобланади. Яна бир гап. Корхона директори бир юмушни буюрса, уни бажаргунча бир неча босқичдан ўтилиши керак. Қоғозбозлик, оворагарчилик, асаббузишлар... Эҳ-е, нимасини айтасиз. Саноатчиларнинг куйинганича бор. Бошқарув механизми ҳам энига, ҳам бўйига ўсиб кетганди. Ишчилар елкасидаги оғир юк билан узоққа бора олмасди. Ёқубжон Мирзаметов раҳбарлигидаги ташаббускорлар, энг аввало, ўз жойида депсинаётган заводдан ажраб чиқдилар. «Ишонч» деб номланган кичик ишлаб чиқариш корхонасини туздилар. Аввалгидек кабинетда ўтириб олиб иш битирадиган раҳбарлардан воз кечилди. Уларнинг ўрнига оёғидан ўт чақнайдиган мутахассислар жалб этилди. Ўктамжон Мирзаев, Абдумалик Солиев каби таъминотчилар Россия, Қозоғистон, Украина каби турли жумҳуриятларда бўлишди. Савол туғилиши мумкин: югур-югур нимага керак? Замон талаби шу-да. Олма пиш, оғзимга туш, дея қўл қовуштириб турган билан иш битармиди? Корхонада зудлик билан ярим прицеплар тайёрлаш йўлга қўйилди. Боғбонлар учун шоти ҳамда йиғма каравотлар ишлаб чиқара бошланди. Ишда бироз жонланиш сезилгач, таъминотчилар турли база ва корхоналар билан шартнома тузишга киришдилар. Корхона тез орада оёққа турди. Ойига 10—15 та ярим прицеп, катта миқдорда турли халқ истеъмол моллари сотилди. Шу ўринда биргина ярим прицепнинг 110—120 минг сўм баҳоланаётгани ҳисобга олинса, ишбилармонларнинг беҳуда «чиранмаганликларини» англаш мумкин.

Корхонанинг фаолиятини кузатиб, ўйланиб қоласиз. Маҳсулотлар оз фурсат ўтмай ўрнини бошқасига бўшатиб беради. Бошқачароқ қилиб айтганда, телевизор учун антенна чиқараяптими, энди унинг ўрнига қўлқоп тайёрланади. Харидорнинг истак-хоҳиши, бозор талаби билан ҳисоблашиш шу-да. Ахир аввалги йиллари бундай қонуният йўқ, давлат буюртмаси ҳукм сурарди. Ана шундай тадбиркорлик туфайли корхона ойига 2—2.5 миллион сўмлик маҳсулот чиқараётир.

Ишлаб чиқаришдаги алмашинув натижасида ишчиларга тез-тез касбини ўзгартиришга тўғри келаяпти. Аммо бу ишсизликни келтириб чиқараяпти, дегани эмас. Дейлик, Матлубахон Раҳмонова пружиналарни қоғозга ўрарди. Вазият ўзгариши билан дўппи тикишга ўтди. Каримахон Қосимова ҳам четда қолмади, тўн қавияпти. Бундай мисолларни ўнлаб келтириш мумкин.

Муҳими — корхона ўз ишчиси ҳақда жон куйдиряпти. Ахир йўллар ҳам сўқмоқлардан бошлангандек, корхонанинг оёқ-қўли ишчилар-да. М. Ёқубов, М. Бойидов каби тадбиркорлар етакчилик қилаётган ишчилар сидқидилдан меҳнат қилишаётир.

— Корхонамизда фақатгина маҳсулот ишлаб чиқариш билан кифояланиб қолганимиз йўқ,— деди жамоа раҳбари Ёқубжон Мирзаметов. — Автомобилларга техник хизмат кўрсатиш, ёғочга ишлов беришни ҳам йўлга қўйдик. Қолаверса, ўз маҳсулотларимизни сотиш учун дўкон ҳам очганмиз. Аҳоли буюртмаларини бажаришга эса асосий эътиборни қаратяпмиз.

Шу кунларда Ёқубжоннинг тиними йўқ. Турли маҳкамаларга чопиш билан овора. Асака прицеплар заводининг қайта таъмирланиши муносабати билан кўплаб ускуна ва дастгоҳлар бўшаб қолади. Демак, улар кичик корхонага жойлаштирилса, Фарғона водийси учун прицеплар ишлаб чиқаришда узилиш бўлмаслиги мумкин.

«Ишонч» дадил одим ташламоқда. Бозор иқтисодиётининг кўзга кўринмас қонуниятларига дош бераётир. Муҳими — издан чиққан иқтисодиётнинг тикланиши учун ўз ҳиссасини қўшаяпти.

Фозилжон ШОДМОНАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТАРИХНИНГ МАСЪУД КУНЛАРИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Тарихнинг бу аччиқ сабоқларини кўз олдингиздан ўтказганингизда, Туркия пойтахти Анқарада олти давлат бошлиқларининг тинчлик, ҳамкорлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш мақсадида ўтказган учрашувлари ўтмишда мисли кўрилмаган катта бир воқеа бўлганини сезасиз. Президент Ислом Каримов ўз нутқида бу воқеани халқларимизнинг ўзаро муносабатларида очилган янги бир тарихий саҳифа деб атагани бежиз эмас. Ўтган асрлар ва даврлардаги мустабид тузумлар тарихимизнинг шундай ёрқин саҳифасини очишга имкон бермаган эди. Чунки бу мустабид тузумларни бошқарган диктаторларнинг ҳар бири ўзини ягона ҳокими мутлоқ деб билардилар, уларда ўз халқларининг хоҳиш-иродаси билан ҳисоблашиш одати йўқ эди. Улар халқ томонидан сайланишга ҳам эҳтиёж сезмас эдилар. Шунинг натижасида ўтмишнинг мустабид ҳокимлари тенглик ва биродарлик туйғуси билан суғорилган дўстона бир даврага йиғилолмаган эдилар.

Анқара учрашувида эса олти президентнинг ҳар бири ўз халқи томонидан демократик йўл билан сайлангани учун улар чинакам халқчил раҳбарлар сифатида тенглик ва дўстлик мезонларига астойдил амал қилдилар. Фақат чинакам демократик тузум бутун халқ сайлаган президентларга ўз миллати номидан тўла ҳуқуқ билан сўзлаш ва бошқа давлат бошлиқлари даврасида ўз республикасининг тимсоли сифатида дадил иш олиб бориш имконини бериши Анқара учрашувида кўзга яққол ташланди.

«Бу менинг тожу тахтимни тортиб олиб қўяди» деган ҳадик ва ишончсизлик ўтган аср подшоларида кучли бўлганини мен кўпгина тарихий манбаларда кўрганман. Аммо ҳозир, дейлик, Қирғизистон халқи сайлаган Асқар Ақаевнинг президентлик ўрнига бошқа бирон давлат бошлиғининг даъво қилишини хаёлга келтириб бўлмайди, чунки демократик тузум бундай тажовузларга мутлақо йўл бермайди.

Шунинг учун демократик республикаларимиз президентлари Анқарада бир-бирлари билан тўлиқ ишонч руҳида муомала қилганлари ҳар лаҳзада сезилиб турди. Олти давлат бошлиқларининг йиғилишлари орасида Ўзбекистон президенти қароргоҳида Қозоғистон, Қирғизистон ва Туркманистон президентларининг тўрт томонлама учрашувлари бўлиб ўтди. Тўрт қўшни давлат ва яқинларгача Туркистон деб аталган катта минтақанинг тўрт биродар туркий халқлари сайлаган президентлар телекамералар қаршисида ўзларини эркин тутиб, биродарона ишонч руҳида бир-бирларига илиқ, дўстона сўзлар айтганларига, ҳатто ўзаро ҳазиллар қилиб кулишганларига зангори экран орқали кўпчилик гувоҳ бўлди. Бундай дўстона илиқлик халқларимиз орасидаги муносабатларни янада яхшилашга бўлган ишонч туйғусини мустаҳкамлаши шубҳасиздир.

Мана шундай ўзаро ишонч, тенглик ва биродарликка имкон берадиган демократик тузумнинг афзалиятларини туркий халқлар раҳбарлари орасида биринчи бўлиб Мустафо Камол Отатурк астойдил ҳис қилган эди. Умумхалқ сайловида биринчи марта бундан сал кам етмиш йил бурун Президент бўлиб сайланган сиймо ҳам Отатурк бўлди. Ундан олдинги асрларда ички ва ташқи урушлардан жуда кўп машаққат чеккан Туркия халқи демократик республика тузуми ғалаба қилгандан кейин уруш балоларидан холос бўлди ва бутун кучини тинч тараққиёт ишларига йўналтирди. Туркия жумҳурияти ички миллий жипслик ва ташқи дунё билан тинч ҳамкорлик сиёсатини ўнлаб йиллар давомида амалга оширгани учун дунёнинг энг тараққий этган илғор мамлакатларидан бирига айланди.

Туркия мустақиллигининг 69 йиллик байрами пайтида делегацияларимизни бир вақтлар Мустафо Камол Отатурк ўлтирган ва «Шараф ложаси» деб аталадиган муҳташам айвонга таклиф қилдилар. Камол Отатурк шу ердаги минбардан туриб Туркия мустақиллик байрамининг ўн йиллигида сўзлаган нутқининг матни чиройли китобча шаклида қўлларимизга берилди. 1933 йилда сўзланган бу нутқда Туркияни дунёнинг энг маъмур ва маданий мамлакатлари даражасига етказиш олий мақсад қилиб қўйилган эди.

«Бу мақсадга етишимизга шубҳа йўқдир,— деган эди Отатурк,— чунки турк миллати меҳнатсевар, заковатли миллатдир. Чунки турк миллати ўзининг кучи миллий бирликда эканини билади. Ва чунки турк миллатининг иқтисоди, маданияти йўлида, унинг қўлида ва қалбида ёнган машъала — илму маърифатдир».

Бундан бир кам олтмиш йил олдин башорат қилиб айтилган бу сўзлар ҳозир қанчалик ажойиб тарзда амалга ошганини Туркия бўйлаб сафар қилганингизда яққол кўрасиз.

Техниканинг энг сўнгги тури билан жиҳозланган саноат корхоналари, бир-бирига уланиб кетган анжирзор, зайтунзор, шафтолизорлар, қир-адирларда бошоқлари олтин денгиздай майин чайқалиб турган буғдойзорлар... Туркия саноати ва қишлоқ хўжалиги ўз халқини барча озиқ-овқат маҳсулотлари ва истеъмол моллари билан таъминлабгина қолмай, ўнлаб миллиард доллар даромадларни чет элга қилинадиган экспортдан олади. Худо ёрлақаган бу мамлакатнинг уч томони денгиз. Бу денгизларда Туркиянинг минглаб катта-кичик кемалари сузиб юради. Денгиз бўйларида гўзал оромгоҳлар, сайёҳлар учун қурилган беш юлдузли ва тўрт юлдузли муҳташам меҳмонхоналар. Фақат туризмнинг ўзидан Туркия давлати ҳар йили 6—7 миллиард доллар даромад олади.

Шаҳар кўчаларида турк фабрикалари (уларда «завод»ни ҳам «фабрика» дейишади) ишлаб чиқарган қулай ва чиройли автобуслар, енгил ва юк машиналари юрибди.

Буларнинг ҳаммаси, аввало, мамлакатда ички барқарорлик ва ташқи сиёсатда тинчлик таъминланганининг самарасидир. Камол Отатурк васият қилиб айтганидек, турк миллати, хусусан, унинг ёш авлоди, ўз йўлига ҳам, қўлига ҳам, дилига ҳам илму маърифатни машъала қилиб олганлиги учун шундай улкан ютуқларга эришгандир.

Ўзбекистон ёшлари ҳам ўз йўлига, қўлига ва дилига илму маърифатни машъала қилиб олиш учун астойдил ҳаракат қилмоқда. Уларнинг Анқара билимгоҳларида ўқиётган вакиллари бизни тайёрагоҳда кутиб олдилар. Туркия мустақиллиги тантаналари пайтида ёшларимиз намойиш бўладиган жойга Ўзбекистон байроғини олиб чиққан эканлар. Намойишни томоша қилаётган минглаб одамлар орасида Ўзбекистондан ўқишга келган ёшлар борлигини биз узоқлардан ҳам яққол кўринадиган гўзал байроғимизнинг ҳилпирашидан билдик. Сафаримизнинг охирги куни эрталаб Анқаранинг марказидаги кўкракдор бир жойда Ўзбекистон элчихонасининг очилиш маросими бўлди. Чет эллардаги биринчи элчихонамизнинг Туркияда очилаётгани катта рамзий маънога эга эди.

Қардош турк халқининг бизга бераётган ёрдами ва кўрсатаётган ибрати чинакам тарихий ҳодиса эканини Президентимиз махсус таъкидлаб шундай деди:

«Турк биродарларимиз Ўзбекистонни «ота юртимиз» дейдилар. Биз бундан ифтихор қиламиз ва турк биродарларимизнинг она ватани бўлган Анадолини биз ҳам иккинчи она ватанимиздек эъзозлаймиз». Бу сўзлар оғиздан-оғизга ўтиб, эл орасида тез тарқалганини ва турк биродарларимизни хурсанд қилганини ўша куни кўчаларда юрганда кўп одамлардан эшитдик.

Ниятларнинг холислигини Анқарада ўтган кунларнинг бири-биридан илиқ ва қуёшли бўлгани ҳам тасдиқлагандай туюларди. Октябрь охирлаб қолганига қарамай, об-ҳаво Тошкентда қандай сўлим бўлса, Анқарада ҳам худди шундай эди. Фақат тайёрамиз Каспий денгизи ва Кавказ тоғлари устидан ўтаётганда булутлар қават-қават бўлиб бурқсиб ётганини кўрдик. Туркия ҳудудига ўтиб Қора денгизнинг жанубий қирғоқларига етганимизда яна осмон очиқ, охири уфққа туташган кўкимтир денгиз суви беҳад тиниқ кўринарди.

Айниқса, элчихонамиз очилган ва Анқара учрашуви якунланган тўртинчи кунда қуёш эрталабдан чарақлаб нур сочар, осмон артилгандай мусаффо кўринар, тарихнинг масъуд кунларидан табиат ҳам суюниб, чеҳраси кулиб турганга ўхшарди. Ҳадиси шарифнинг шу унутилмас кунлар руҳига мос тушадиган қуйидаги ҳикматли сўзлари эсимга тушди: «Одамни одамга дўст қилган киши жаннати бўлади; Элни элга дўст қилган киши пайғамбарона иш қилган бўлади».

Олти мамлакатнинг президентлари Анқара учрашувида ўз туркий элларини чинакам дўст қилиш йўлидан дадил тарихий қадамлар қўйдилар. Бу қадамлар қутлуғ бўлсин ва абадий давом этсин!

АМАЛИЙ УЧРАШУВЛАР ДЕБОЧАСИ

АҚШнинг Ўзбекистондаги элчиси Г. Кларк, иккинчи котиб Сильвия Бабус Республика Мелиорация ва сув хўжалиги вазирлигига ташриф буюришди. Вазир Р. Гиниятуллин меҳмонларга Ўзбекистондаги сув ва сув иншоотлари муаммолари, амалга оширилаётган ишлар, келажакда режалаштирилган юмушлар ҳақида батафсил гапириб берди.

МАВЖУД сув иншоотлари замонавий жаҳон андозаси даражасида бўлмаса-да, уларнинг афзаллик томонлари ҳам бор. Масалан, ўрнатилган ускуналар сув тақсимланишини тартибга солиб туради. Вазирлик қошида сув иншоотлари илмий-тадқиқот институти ишлаб турганлиги, мутахассисларимизнинг аксарияти хорижий мамлакатлар — хусусан АҚШ, Хитой мелиораторларининг сув объектлари қуриш тажрибаларидан ҳам хабардорлиги, бу борада чет давлатларда қатор иншоотлар қуришда иштирок этганлари, тажриба орттирганлари таъкидланди.

Элчи Орол денгизи муаммолари билан қизиқди.

Бир пайтлар Сибирь дарёларини Ўрта Осиёга буриш муаммоси устида жаҳон ташкилотлари шуғулланишганди. Бу борада ҳам АҚШнинг бир минтақадан иккинчисига сув ташлаш тажрибаси ўрганилаётганди. Кўпчилик ижобий фикрлар билдиришганди. Фақат Обь дарёсидан йилига бир триллион 300 миллиард куб сув оқаркан. Олиниши мўлжалланган сув эса бор-йўғи бунинг икки фоизинигина ташкил этарди. Шу йўл билан ҳам Орол денгизининг ҳозирги ҳолатини сақлаб қолса бўларди.

Ўзбекистон ҳудудидан ўтиб Орол денгизига қуйиладиган Аму ва Сирдарёнинг 90 фоиз суви экинларни суғоришга олинаяпти. Оролгача оз миқдори етиб боради. Бу билан денгизни сақлаб қолиш амри маҳол. Ҳиндистон ва Хитойдаги баъзи дарёларнинг суви Аму ва Сирники даражасида олинса-да, уларда Оролдагидек фожиа рўй бермайди. Чунки бу ўлкаларнинг океанга туташлиги уларни асоратдан сақлайди. Оролнинг қуриб қолган жойларидан кўтарилаётган тузлар, кимёвий дорилар келажакда қанча-қанча экин майдонларини ишдан чиқариши, обидаларни емириши, одамлар саломатлигига путур етказиши таъкидланди. Бундан ташқари, Ўзбекистонда деярли ярим йил давомида ҳаво ҳарорати 35—40 даражадан юқорилиги натижасида қанча-қанча сув буғланиб туради.

Кўпчилик давлатлар Орол денгизи биздан узоқда, мамлакатимизга таъсири бўлмайди, деб унинг ҳозирги ҳолатини сақлаб қолишга панжа орасидан қараяптилар. Аммо туз ва пестицидларнинг 2—3 минг километр масофага учиб бормаслигига ким кафолат бера олади. Бу муаммони ҳозирдан ўйлаш керак.

Ўзбекистонда 4 миллион 300 минг гектар суғориладиган экин майдонларининг деярли 2 миллион гектари шўрхок ерлардан иборатлиги, тўпланган сувнинг 20 фоизи шўр ювишга сарфланиши, мабодо шу тадбир вақтида амалга оширилмаса, ҳосилдорлик 50 фоизгача камайиб кетиши айтилди.

Сильвия Бабус хоним Исроил технологияси асосида экинларни томчилаб суғориш қўлланса, сув тежалиши ҳақида тўхталиб, бу борада вазирлик фикри билан қизиқди. Вазир бу усул ўрганиб чиқилганини далиллаб тушунтирди. Бир гектар майдондаги экинларни томчилаб суғоришга илк йилиёқ 7 минг долларлик ускуналар ўрнатилса, кейинги йиллари унга хизмат кўрсатиш учун йилига минг доллардан 4—5 йилгача сарфланади. 5 йилдан сўнг дасгоҳларни таъмирлаш учун яна 4—5 минг доллор керак бўларкан. Ҳисоб-китобларга қараганда бу 15—16 минг долларга боради. Бизда эса шу ердан мавсумда 2 минг долларлик ҳосил йиғиштирилади. Кўриб турибсизки, томчилаб суғориш бизга қулай эмас.

Элчи яқинда АҚШдан бир гуруҳ сув ва қишлоқ хўжалик мутахассислари Ўзбекистонга келишини маълум қилди.

Учрашувда сувни тежаш йўллари, иншоотларни автоматлаштириш муаммолари устида тўхталинди. Мулоқот сўнггида иккала давлат ўртасида бу тармоқ бўйича ахборот, мутахассислар алмашиб туриш, мутахассис тайёрлаш марказини тузиш тўғрисида таклифлар айтилди.

Исматилла ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БУЙРАКДАГИ ТОШ—БУГУНГИ ТИББИЁТНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОСИ

Экологик аҳвол оғирлашган сари буйрак касалликлари ҳам кўпаймоқда. Замонавий медицина канчалар ривожланмасин. бу борадаги муаммолар талайгина. Экологик, иқтисодий, тиббий аҳволни таҳлил қилиш ва кенгашиб олиш мақсадида бугун Тошкентда Ўзбекистон уролог тиббиётчиларнинг I қурултойи иш бошлайди.

Шу муносабат билан жамоатчи мухбиримиз А. Эргашев жумҳурият урология илмий марказининг директори, тиббиёт фанлари доктори, профессор Дмитрий АРУСТАМОВ билан суҳбатлашди.

— Дмитрий Львович, Ўзбекистонда буйрак-тош касаллиги кўп учрашининг боиси нима?

— Ҳақиқатдан, урологик хасталиклар орасида буйрак-тош касаллиги жуда кўпчиликни қийнайди. Бизнинг ҳисоб-китобларга кўра, Ўзбекистоннинг фақат 15 ёшдан юқори бўлган аҳолисидан 1 миллион киши бу дарддан азият чекади. Ундан кичик ёшдагилар ҳам шунча чиқиб қолар.

Бунинг асосий сабаби иккита бўлиб, бири ўлкамиз иқлимининг жуда қуруқ-иссиқлиги, иккинчиси эса, минтақамизда экологиянинг бузилиши, ичимлик сувларининг, озиқ-овқатларнинг сифати пастлигидир. Масалан, бизнинг марказимизда ишловчи мутахассислардан иборат шифокорлар экспедицияси Қорақалпоғистоннинг Мўйнақ район аҳолисини текширганда, аҳолининг ўн фоизида буйрак-тош касаллиги борлиги аниқланди. Шуни қайд қилиш ўринлики, тош касаллигининг пайдо бўлишига аҳолининг кунига бир хил овқатланиши ҳам катта таъсир этади. Далада ишлайдиган кўпчилик аҳолининг кунлик овқати деярли чой нондан иборат. Оқибатда, касалликлар, айниқса, буйрак-тош касаллиги кўрсаткичи баланд бўлаверади.

— Сўнгги пайтда аҳолига тиббий ёрдам кўрсатишнинг стационар шаклига нисбатан амбулатория шароитида даволашга эътибор кучайтирилаяпти. Мана, сизнинг марказингизда «тиғсиз операция» қиладиган тош майдалагич ускунаси бор. Демак, иш осон кечаётгандир?

— Тўғри, Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлигининг ҳозирги кундаги сиёсатидан бири беморларни шифохона шароитида даволаш ишларининг сифатини кўтаришга қаратилган. Буни мен ҳам қўллаб-қувватлайман. Чунки беморларнинг 20—25 кунлаб касалхонада ётишлари бугунги кунда жуда катта иқтисодий-тиббий ҳаражатлар талаб қилади. Шунча кун беморга озиқ-овқат, дори-дармон сарфлаш, беморларнинг қариндош-уруғлари уни кўргани овора-сарсон бўлиши — ҳаммаси чиқим. Мана, биз марказимиздаги Литотриптор ускунасининг ташқи зарб тўлқини билан буйракдаги тошларни майдалаяпмиз. Бунда бемор бир куннинг ўзида хонадонига қайтиши мумкин.

Бу ускуна ёрдамида бир кунда ўнта беморни тош балосидан фориғ этаяпмиз. Ускунадан ҳозир учтагина — Хоразм, Андижон ва бизда бор, холос. Самарқанд ва Бухоро вилоятида шундай тош майдалагич ўрнатилмоқда.

Бироқ шунинг ўзи билан иш битмайди. Мамлакатимизга тош майдалаш машинасидан 17 та керак. Улар ёрдамида 2 сантиметр ҳажмидаги тошларни майдалаш мумкин, холос. Катталари албатта операция қилинади. Беморнинг буйрагидаги тош олиниб ташлангач, яна пайдо бўлиши ҳам мумкин. Шуниси ҳам борки, мазкур машиналар ёрдамида ўн беш ёшдан юқори бўлган беморларгина муолажа қилинади.

— Буйракдаги тошни майдалашда беморнинг тери тўқималари зарар кўрмайдими?

— Йўқ, зарб тўлқини жуда катта куч билан таъсир этади. Натижада тошлар қумдек парчаланиб пешоб билан чиқиб кетади. Биз бу ускуна билан ишлаётганимизга уч йилдан ошди. Шу пайтгача бирор киши ундан шикоят қилгани йўқ.

— Урологларнинг I қурултойида қандай масалалар кўрилади? Чет элликлар ҳам қатнашадими?

— Қурултойда буйрак ва пешоб йўлининг барча касалликларига алоқадор маърузалар ўқилади, буйрак операциясини амбулатория шароитларида олиб бориш, дунё миқёсидаги даволашнинг янги замонавий тадбирлари ўртоқлашилади. Фойдали тажрибалар алмашиш, уларни амалиётга жорий этиш муаммолари кўриб чиқилади. Шунингдек, бир неча чет эл фирмалари ўз кўргазмалари билан қатнашадилар.

АҚШдан ҳам 5 нафар энг тажрибали мутахассисларни таклиф этганмиз. Бундан ташқари, собиқ иттифоқлаги шу соҳанинг кўплаб олимлари ҳам ташриф буюради. Мақсад битта — замонавий тиббиётда урологик хизматни янада яхшилаш.

ТАЛАБАЛАР КОНЦЕРНИНИНГ ИШЛАРИ

Ҳозирги пайтда кўп талабалар олдида қўшимча даромад излаш муаммоси кўндаланг бўлиб турибди. Талабалар ўзаро ёрдам ва ишбилармонлиги Тошкент концерни бу ишда ёрдам беришни зиммасига олди.

Бу ерда меҳнат биржаси ташкил этилди. Биржада шаҳардаги ишчи кучига эҳтиёж сезаётган корхоналарда қандай бўш иш жойлари мавжудлиги ҳақида маълумотлар бор.

Концерн билан ҳамкорлик қилаётган талабалар асосан ремонт-қурилиш ишларида банд бўлишяпти. Улар ишга ёлловчи билан тузилган шартномага биноан ўзлари учун қулай вақтларда шаҳардаги қурилишларда меҳнат қилишмоқда. «Ўзбекистон» меҳмонхонаси ходимлари ёш ёрдамчилардан мамнун бўлишяпти. Улар хўжалик хоналарини ремонт қилиш ва безашни илтимос қилиб талабалар концернига биринчи марта мурожаат қилаётганлари йўқ, чунки улар талабалар ҳамма ишни тез ва сифатли бажаришларини яхши биладилар.

Бошқа шаҳарлардан келиб, Тошкент олий ўқув юртларида таълим олаётган кўп йигит ва қизлар ётоқхоналарда яшайдилар. Шу сабабли концерн ташкилотчилари иш жойларини уларнинг истиқомат жойларига яқинлаштиришга ҳаракат қилдилар. Талабалар шаҳарчасида бўш вақтларида меҳнат қилишни хоҳловчи йигит ва қизлар учун атайлаб иккита цех — пойафзал ва тикувчилик цехлари ташкил этилди. «Талабалар маҳсулоти»ни мунтазам етказиб бериш тўғрисида бир неча дўконлар билан шартномалар тузилди. Ёш ишбилармонлар ишлаб чиқаришни кенгайтирмоқчи бўлишяпти, ҳозироқ талабалар шаҳарчасида ўз дўконларини очиш ҳақида ўйлашяпти. Бу ерда кўпгина моллар талабаларга тижорат нархларидан анча арзонроқ сотилади. Концерннинг ҳаракат дастурида радио-телеустахона, бошқа маиший хизмат корхоналарини очиш кўзда тутилган.

Бундан ҳам кўлами кенгроқ режалар мавжуд. Концерн талабаларнинг катта ижодий салоҳиятидан тўла фойдаланмоқчи бўляпти. Талабаларнинг ихтиролари ва турли ишланмаларини малакали экспертизадан ўтказиш тўғрисида республиканинг бир қанча атоқли олимлари билан аҳдномага эришилди. Бевосита олий ўқув юртларнинг ўзида шу ихтиро ва ишланмалар асосида турли маҳсулотлар ишлаб чиқарилади. Буюртмачилар эса бор. Масалан, Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари илмгоҳида янги модулдаги картошка комбайни яратилди. Шаҳар атрофидаги бир қанча жамоа хўжаликлари билан ана шундай комбайнларни етказиб бериш тўғрисида дастлабки тарзда шартнома тузилди. Бироқ, бундай комбайнларни ишлаб чиқаришни бошлаб юбориш учун сармоя зарур. Шу сабабли концерн ҳозир ўз режаларини амалга ошириш учун ҳомийларни изламоқда.

— Ташкилотимиз шу йилнинг бошларида Ўзбекистон Республикасида ёшларга доир давлат сиёсатининг асослари тўғрисидаги қонун кучга киргандан сўнг кўп вақт ўтмай тузилган эди, — деди концерн директори Абдумажид Эргашев. — Дастлабки пайтларда фаолиятимизга катта эътибор беришди, бизга ёрдам кўрсатишга ҳаракат қилишди. Таклифларимизни амалга ошириш учун кенг йўл очиб берилди. Лекин ҳозир вазият ўзгарди, қизиқиш сўнди. Буни биз турли лавозимдаги амалдорларнинг муносабатидан сезиб турибмиз. Ахир талабалар — улкан ижодий ва ижтимоий имкониятга эга. Республикада амалга оширилаётган ўзгартишларнинг натижалари кўп жиҳатдан талабаларга боғлиқ.

А. ИВАНОВА,
ЎзА мухбири.

Оила, хонадон—ватан

ҚОРОНҒИ тушиши билан Овқашқа тоғининг сойсоҳилида тунашга қолдик. Тунни гулхан атрофида ўтказиб, саҳарда шу тоғнинг қояларида така овламоқчимиз. Ўзимизга жой ҳозирлай бошладик. Шунақа кунларда қадимий пўстинимиз бебаҳо-да: тагингизга тўшак бўлади, ёпинсангиз — кўрпа, шамолни тўсади, совуқ ўтказмайди. Илон-газандаларни яқинлаштирмайди.

Оқ қайинларнинг сийраклашиб қолган тилларанг барглари гулхан шуъласида ажиб товланар экан, бу сеҳрли манзара оловли уруш йилларини ёдимга солди. Ов шайдоси бўлганимдан, ов гаштини гулхансиз тасаввур қила олмаганимданми ёки Москва остоналаридаги жангларда чилла совуқларини ўрмонларда гулхан атрофида ўтказганимданми, гулхан шуъласи ўша йилларни эслатди. Шунда ҳамроҳим — бурчмуллалик Фазлиддин ака ов халтасини очиб:

— Оббо, Набижон қурмағур, қўлқоп солишни унутибди-да, — дея хаёлимни бўлиб юборди.

— Набижон дедингизми?

— Ҳа, ўғлимга тайинлаган гапим ёдидан кўтарилибди.

— Ўғлингизнинг номини айтишингиз билан Москва остонасидаги шиддатли жанглар, дўстим Набижоннинг қиёфаси кўз олдимда пайдо бўлди.

— Мен ҳеч эшитмагандим-ку?

— Жуда ажойиб йигит эди.

Худди шунақанги ноябрь кунларида Москва остонасида оғир жанглар борарди. Генерал Гудериаининг танк колонналари Москвага интиларди. Бизнинг 18-тоғкавалерия дивизиямиз Эроннинг Машҳар шаҳридан Қушкага қайтгач, эшалонлар билан Москва остонаси — Клин шаҳрида вагонлардан тушиб, пойтахт ҳимоячилари сафига қўшилдик. Полкимизнинг севимли офицерларидан бири Набижон Усмоновни ҳаммамиз яхши танирдик. Баланд бўйли, қирра бурун, ингичка мўйлови ҳуснига ҳусн қўшиб турарди. Полкимизга қўшилганига 2 ой бўлмасиданоқ ўзини довюрак йигит сифатида кўрсатди. Ўзбеклар унча кўп бўлмагани учун бир-биримиз билан тез топишардик.

Мен Набижоннинг таржимаи ҳоли билан таниш эдим. У етимликда катта бўлиб, интернатда таълим олган. Қурилиш техникумини тамомлагач, Фарғона каналини қазишда иштирок этган, бошқа қурилишларда ҳам ишлаган. Шундан сўнг Ленинграддаги транспорт институтини битириб, Москва метрополитени қурилишида ишлаётган бир пайтда рангли металлар институти талабаси Нодира билан танишган. Бўш вақт топди дегунча, жингалак сочли Ҳасан-Ҳусанлар билан тушган умр йўлдоши Нодиранинг суратини ички чўнтагидан олиб тикилишидан оиласига меҳр қўйиб, Нодирани жуда севишини англардик.

Уруш бошланиши билан Набижон кўнгиллилар сафида фронтга жўнаган. Фронтда қадрдонлар, қариндошлардан олинадиган хатнинг сеҳрли кучини ким ҳам билмайди дейсиз. Хатнинг мазмунини уни ўқиётган кишининг кайфиятига қараб англаш мумкин. Кўзларида севинч аломатлари, кўтаринки руҳ билан ўқиётган киши, албатта умр йўлдошидан хат олган.

Набижонга Нодирадан бошқа ҳеч ким хат ёзмас эди. Мактуб унинг бирдан-бир таянчи, бахт-саодати эди.

1941 йилнинг 4 декабрида биз ҳам катта ҳужумга ўтдик ва фашистларни Москва остонасидан 400 чақирим масофага қувиб бордик. Бизнинг кўчамизда ҳам байрам бўлди. Аммо шундай хурсандчилик кунида оёғимдан ярадор бўлиб, ҳушдан кетдим. Мени ким ва қандай қилиб госпиталга олиб келганини билмабман ҳам.

Шу-шу мен Набижонни кўрмадим. Хабар ҳам топа олмадим. Уч ойлардан сўнг тошкентлик радист дўстим Абдураҳмонов менга ёзган хатида Набижоннинг немис танкини портлатиб ҳалок бўлганлигини маълум қилди. У шу жанг олдидан руҳан эзилиб, ҳатто соқолини ҳам олмай, ўзига қарамай қўйибди. Бунга Нодиранинг қўшниларидан келган мудҳиш хабар сабаб бўлган экан. Унинг севимли Нодирахони ва Ҳасан-Ҳусанлари уйга тушган Фугас бомбасининг портлашидан ҳалок бўлишибди.

— Ажойиб инсон бўлган экан дўстингиз Набижон, — деди Фазлиддин ака. — Набижон ўзини танк тагига ташлаб душман йўлини тўсган. Унинг бу қаҳрамонлиги оққушлар ҳақидаги ривоятларни эслатади менга. Оққушлар бир умрга вафодор бўлишар экан. Агар биронтаси ҳалок бўлса, иккинчиси ҳам ўзини қояларга уриб ҳалок этар экан.

Гулхан чўғи милтиллаб, мусаффо осмонда юлдузлар жимирларди...

Ғофур ЖЎРАЕВ.

ИШСИЗЛИК МИЛЛАТ ТАНЛАМАЙДИ

НАВБАҲОР районидаги «Янгиқўрғон» жамоа хўжалиги раиси Сирож Бўкбўтаев Ўзбекистонда иш излаб юрган кавказлик усталарга ғишт заводи қуришни таклиф этди. Кавказликлар бу таклифга рози бўлишди. Улар нарх-наво сакрайман деб турганда ғишт заводини қуриб битказишди. Энди янгиқўрғонликлар ғишт сўраб Каттақўрғон ва Қизилтепа ғишт заводлари «ҳожатбарорлари» олдида сарғаймайди. Янгиқўрғон ғишти энг аввало қишлоқ аҳолисига сотилмоқда.

Хўжалик раиси фақат бир нарсадан ўкинади. «Нега бошқалар бажарган ишни биз уддасидан чиқа олмаймиз?»

Маҳмуд МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Шахсий мулоҳаза

МАҒРИБОНА ОҚИМ МАҒЛУБЛИКМИ?..

Анъанавий ўзбек мусиқасининг ижрочилик мактаблари турлича, ўзига хос бўлиши билан бир қаторда жанр ва шакл жиҳатидан ҳам хилма-хилдир. Бироқ айрим мутасадди раҳбарларнинг айби билан ниҳоятда бой меросимиз ҳамон тўлақонли ўқитилиб, ўрганилмаяпти... Масалан, Сурхондарё, Қашқадарё, Хоразм, Тошкент, Фарғона, Самарқанд, Бухоро вилоятларининг достончилик, катта ашула, ялла, лапар, мавриғихонлик, созандалар ва халфалар санъатлари ўз изланувчи ва ўрганувчиларига жуда ҳам муҳтож.

Бу тушкунликларнинг сабаби кўп. Асосийси, тоталитар режимнинг сиёсатидир. 20-йилларнинг иккинчи ярмида мусиқий тилимиз, руҳимиз, фикримиз ҳамда сабоқ бериш системамиз Ўзбекистонга келиб, яшаб ижод қилаётган русзабон мутахассислар томонидан Оврупо услуби сари буриб юборилди. Ўша йиллардан бошлабоқ ерли халқ (бизни ўша вақтларда «туземец» деб атардилар) ва янги оқим орасида бўшлиқ пайдо бўлди. Лекин 30-йилларнинг бошларида ўша «архитектор»ларнинг ўзлари томонидан: «Ўзбек анъанавий мусиқасининг устоз ижрочилари қариб, оламдан ўтиб бормоқдалар, меросни келажак авлодга ёзиб қолдириш керак», деган шиорлар пайдо бўла бошлади. Хўш, бу сиёсий ўйин эдими ёки жонкуярлик? Нима бўлганда ҳам, бу ҳол ҳукмрон миллатнинг мағлуб санъат олдида бажараётган махфий бурчи эди. Бу бурч бир неча ўн йиллар ўзбекларни она санъатидан, ўз мусиқий тилида идрок қилишдан маҳрум этди. Қўшиқлар, куйларнинг оҳанг қурилмаси, фактураси, услубию усуллари, қисқаси, ижрочиликка оид кўп жиҳатлари кўр-кўрона тақлидга айланиб қолди. Меросдан ҳар ким ўзича фойдалана бошлади. Анъанавий мусиқанинг соф халқона ижросига «феодализм релекти» деган тамға босилиб, сиёсий тус берилди. Ахир кўз билан кўриб, қўл билан ушлаб бўлмайдиган нарсани сиёсатга қандай боғлаш мумкин? Юртимизга октябрь шамоли олиб келган санъаткор «оғалар» бундан бошқача иш тутолмас эдилар. Биз шу кунгача соясига сажда қилиб, алқаб келган ўзбек мусиқа санъатида нота графикаси орқали ўқитиш системасини жорий этган В. Успенский, Е. Романовская, Н. Миронов, К. Селихович ва бошқалар миллий анъаналарни четлаб иш тутдилар. Пировардида, бу давр устоз-шогирд мулоқоти орқали ривожланиб келаётган узвий жараёнга халақит бериш билан бирга, янгича-русча қолипда сабоқ бериш даврининг бошланиши бўлиб миллат мусиқа тарихига кирди.

Улуғ Ватан уруши даврида Ўзбекистонга совет давлатининг Оврупо қисмидан турли мутахассислар қатори мусиқа санъати вакиллари ҳам эвакуация қилинди. Улар оврупоча профессионал санъатни ривожлантириш йўлида катта хизмат кўрсатдилар. Уларнинг бу «хизматлари» натижасида қўшиқчилик санъатимизда **ишками, биники, гулиги** деб номланувчи маҳаллий услубларимиз Италияда шаклланиб, асосан Оврупо давлатларида кенг тарқалган «бельканто» деб номланувчи қўшиқчилик услубига алмаштирилди ва «омухта» ижод сари мажбурий силжиш бошланди. Фольклор ва классикаға салбий муносабат авж олиб кетди. Чаламулла назариётчи ва ижрочилар анъанавий мусиқадаги оҳанг безаклари нотага тушмайди, уларни ёппасига бир хил ижро этиб бўлмайди, деб жар сола бошладилар. Лекин эшитувчи учун чиройли, жозибали, мазмунли, миллий руҳ билан суғорилган оҳанг муҳимми ёки унинг техник сиёсий расмийлаштирилувими, дейдиган бирорта мард топилмади. Хуллас, бу ташвиқот ва ҳаракатларнинг заминида ножўя бир режа — «оврупақолип» академик ижро услубини ўзбек мусиқа санъатига сиёсат йўли билан сингдириш ғояси ётарди. Шундай қилиб, ўзбекларни миллий мусиқа ва назарияси билан шуғулланиш учун тилни билган, миллат дардидан, урф-одатларидан хабардор бўлган олий маълумотли кадрлар тайёрлаш «эпизодик» бир кўриниш бўлиб келди. Мусиқа меросимиз кўп йиллар ўзининг ҳаққоний ҳимоячиларидан, тарғиботчиларидан узиб қўйилди. Ахир ўша пайтларда ҳам шу замин, шу халқ Ф. Кароматов, Т. Ғафурбеков, О. Матёқубов, Р. Юнусов, Р. Абдуллаев, А. Назаров, О. Иброҳимов ва шуларга ўхшаш кўплаб иқтидорли олимларни халқимизга бериши мумкин эди-ку. Нима учун ўша кезларда жаҳон танийдиган Файзулла Кароматов даражасидаги изланувчи олимлар сафи кенгайтирилмади? Ота Жалолдан тортиб Юнус Ражабий давригача бўлган юзлаб етук устоз ҳофизу созандалар мактаби «профессионал» деган ибородан маҳрум қилиб келинди. Айрим шахслар шу кунларда ҳам композиторлар томонидан нота графикаси ёрдамида ёзилган асарларнигина профессионал, улар ижросини академик ижро деб нотўғри талқин қиладилар. Фикри ожизимизча, академик ижро, бу ҳар бир халқ мусиқасининг олий даражадаги ижро маҳсули бўлиб, маҳаллий басталаш қонунларига амал қилинган ҳолда тўқилган мусиқа асарига нисбатан ишлатилиши керак. Ана шундай асарларга профессионал деб ном бериш мумкин.

Совет даврининг рус мусиқашунос олимлари IX асрдан, яъни илк феодал Киев Руси ташкил топган даврдан бошлаб, ўзларининг мусиқа тарихларини чуқур ўрганишга ҳаракат қилиб келдилар. Биз эса рус маданиятининг тараққиёт давридан бир неча юз йиллар илгари она тупроғимиз заминида пайдо бўлган, 300 йиллаб давр сурган, буюк маданият ўчоғи — Кушон империяси даврини элас-элас биламиз. Жаҳон тараққиётига ҳисса қўшган Буюк Темур ва унинг сулоласини бадном қилиб келдик. Ахир Бобуршоҳ, Шоҳ Жаҳон, Акбаршоҳларнинг умуминсоний маданият ривожи учун қилган меҳнатлари озми? Бир ёқлама сиёсат ҳозирга қадар ўзбек миллий композиторлик мактабининг тўлақонли шаклланишига йўл қўймаяпти. Рус классик композиторлик мактабининг асосчиси Глинка тириклик пайтидаёқ «патриарх» деб тан олинган эди. У янги сифатдаги, мураккаблаштирилган шундай услуб топдики, рус профессионал мусиқасига кенг кўлам, кучли, мукаммал мазмун, такомиллашган бадиий шакл берди. Асарларидаги халқчиллик Глинка ижодининг мағзи бўлиб қолди. Бизнинг эса, Глинкага ўхшаш бирдан-бир «эталон» бўла оладиган ижодкоримиз йўқ. Очиғини айтганда, маълум қолипга тушмай, ўз йўлларини қидираётган ижодкорларда айб йўқ. Бу ўша машъум қизил империянинг айби. Аслида, сиёсатдонлар дастидан ҳатто «катта оғанинг» ўзи ҳам зарар кўрди. Ҳозирги кунда рус анъанавий маданиятининг ривожида «лаборатория» вазифасини ўтаб кетган юз минглаб қишлоқлар ҳувиллаб ётибди. Узоққа бормайлик. Бир пайтлар рус санъатининг ўчоғи ҳисобланган Санкт-Петербург шаҳри ва унинг теварак-атрофидаги қишлоқлардан бирорта ҳам халқ йўлида ижро қиладиган балалайкачини ёки гармончини топиш амри маҳоллигини тилга олишнинг ўзи кифоя. Яширадиган жойи йўқ, қишлоқлари бўш қолган миллат маънавий қашшоқлик, таъсири тайинсиз маданият сари юз тутади.

Мустақиллик нашидасини сўрамиз, мана энди санъатимизни ривожлантирамиз деб турганимизда, вулгар оқимлар домига дуч келмоқдамиз. Бутун дунёни қоплаб олаётган бемазмун мусиқа тумани собиқ СССРнинг Оврупа, Кавказ қисмидан Туркистон диёрига ҳам аллақачонлар етиб келди. Турлича номлар билан юритиб келинаётган бу оқимни бир сўз билан «эстрада» дейилади. Жумҳуриятимизда ҳам бу жанрда бир неча ўн йиллаб фаоллик кўрсатаётган гуруҳлар мавжуд. Лекин улар ўз бошларидан тўхтовсиз изланиш даврларини кечирмоқдалар. Устоз кўрмаган шогирд ҳар мақомга йўрғалар, қабилида иш тутаётганларнинг сон-саноғи йўқ. Уларнинг ижролари ўта «омухта», айниқса, чолғулар жўровозлиги, мусиқий мавзуси, оҳанг қурилмаси, оранжировкалари асосан «ажнабийона» бўлиб, фақатгина ўзбек сўзлари қулоққа чалинганидан асарнинг «ўзбекчалигини» илғаб олиш мумкин. Имонимиз комилки, уларнинг аксарияти айтаётган қўшиқларининг мазмунини тушуниб етмайдилар. Шундай қилиб, биз халқимиз маънавиятини қашшоқлаштириш сари чорлайдиган янги оқим домига тушиб қолиш арафасида турибмиз. Оқимнинг тарғиботчи намояндалари асосан балоғат ёшидаги йигит-қизлар бўлиб, улар ижросидаги чолғулар садосини ҳам, қўшиқлар оҳангини ҳам таърифлашга мусиқашунослар у ёқда турсин, бутун бир халқ ожизлик қилади. Намойиш қилаётган санъатлари саҳна санъати учун ғайри табиийдир. Ижрочиларнинг қарийб яланғоч самбатлари, уятсиз хатти-ҳаракатлари, эгниларидаги ғайриоддий кийимлар томошабинга маънавий озуқа бериши у ёқда турсин, ғазабини қўзғайди. Бу тасқараликлари камлик қилгандек, мусиқаларнинг саҳна фони ҳар хил афсонавий махлуқлар, ҳунук одамлар сиймолари, муштлашишлар, авариялар, портлашлар, беъмани пойгалар... санаб охирига етиш қийин бўлган ҳатти-ҳаракатлар билан «бойитилади». Оҳанг ўрнида ишлатиладиган чолғулаштирилган шовқинлар, ғайритабиий бўкиришлар, хириллашлар... Бу жанрга ҳали ўзбек мусиқашунослари бирор бир ном берганларича йўқ. Мабодо аташ лозим бўлса, «жазава» деб номланса ҳақиқатга яқинроқ бўларди. Бу томоша миллат руҳига, айниқса, ёшлар тарбиясига салбий таъсир қилиб, маънавий бузуқлик, жиноий ишларга чорлайди. Уларнинг ижроларида маълум бир йўналиш йўқлиги туфайли ижро мазмуни, ғояси бир-бирига ўхшайдиган гуруҳлар йўқ. Уларнинг на устозлари ва на шогирдлари бор. Ана шундай пайтда армон билан «Ботир Зокиров ҳаёт бўлганларида...» деб ўйлаб қоламан. У киши яратган услубни ўрганиб, ўзларини эъзозлаб, сақлай олмадик. Рўёбга чиқолмаган орзулари қаторида ўзбек миллий эстрадасининг илк мактабини ҳам бирга олиб кетдилар.

Хуллас, XXI аср поғонасида ўзбек миллий мусиқа санъатимиз жар ёқасида эмас, жарнинг ичида турибди. Уни тубанликдан қутқариш умуммиллат ташвиши даражасида бўлмоғи керак. Юмалоқ столлару ҳар хил эшиттиришлар ва баҳсларни тўхтатиб, маҳаллий ҳокимиятларга таянган ҳолда жойларда халқ консерваторияларини ташкил қилиш вақти келди. Мустақил давлатимизнинг мустақил санъатини ўз виждонидек ҳимоя қила оладиган мустақил фикрли мутахассислар ва Маданият вазирлигининг ўқув ишлари бўйича мутасаддилари бу хайрли ишга миллат олдидаги бурч сифатида беминнат ҳисса қўшишларига ишонамиз.

Жасур РАСУЛТОЕВ,
санъатшунослик номзоди.

КЎЗГА ТЎТИЁ БИР ГУЛ

Ўткир ЖЎРАЕВ — Самарқанд вилоятининг Ургут туманида туғилган. Тошкент Давлат дорилфунунининг ҳуқуқшунослик факультетини битирган. У Тошкент шаҳар Улуғбек райони ички ишлар бошқармаси бошлиғининг ўринбосари.

Ўткир Жўраев ижод билан ҳам мунтазам шуғулланиб келади.

* * *

Кошки қолсанг ёнимда, қолмасам армон билан,
Ўзинг олсанг кўнглимни, қувмасанг фармон билан.
Билмам не кечар ҳолим, бўлсанг жаллоддек золим,
Жонимга оро киргин дардима дармон билан.
Сочларинг ифоридан ўзга бўйни билмасам,
Жамолингдан шодлансам, дард-аламга тўлмасам,
Висолингдан гул яшнаб, хазон каби сўлмасам —
Умрим нурафшон бўлса ой каби жонон билан.
Дилга сурур бахш этар баҳор каби яшнаши,
Шаккарафшон дудоғи орзуларим чашмаси,
Бир умр Ўткир анинг орзуманди, ташнаси,
Ул нозанин келса бас товус хиромон билан.

* * *

Ёр йўлига термулиб қолдим кўзимда ёш билан,
Ваҳки, олди жонни ул эгма қиличдай қош билан.
Ақлу ҳушни банд қилиб кетди афсунгар малак —
Хайриятки, раҳм этиб қолдирди ул бардош билан.
Кўнглим аро биллурдай тоза тутарман севгисин,
Қанча айёр ағёрлар тайёр турарлар тош билан.
Илло вафо қалқони этар ишқимни ҳимоя,
Дил чароғон бўлса бас ул чеҳраси нурфош билан.
Ҳижрон аро куярман соғинч, хавотир, ғаш билан,
Борлиғимни ёндирар офатижон оташ билан.
Ёр йўлига термулиб қолдим кўзимда ёш билан —
Ваҳки, олди жонни ул эгма қиличдай қош билан.

СЕН КУЛГАНДА...

Сен кулганда баҳор ҳам гул-гул
Чирой берар кўҳна дунёга.
Сен кулганда хушовоз булбул
Мафтун бўлар ажиб навога.
Сен кулганда кўк узра қуёш
Нурларини этар гулдаста.
Сен кулганда ҳатто тоғу тош
Гўё тилга кирар бирпасда.
Сен кулганда қуйилар ғазал,
Қоғоз узра рақс этар қалам.
Табассуминг шунчалар гўзал,
Аламидан куяди алам.
Мен ҳам бугун синоатингдан
Огоҳ бўлиб кулдим, қувондим.
Сенинг эзгу иноятингдан
Ғафлатимни қувдим,
уйғондим —
Сен кулганда...

Ул кўзлари
мастона
Кўзга тўтиё бир
гул.
Бизни этгай девона
Жодуси жафо бир
гул.
Хуш уфори маст
этиб,
Қоши жонга қасд
этиб,
Қийнашидан гашт
этиб
Боқмайди қиё бир
гул.
Ором не —
унуттиргай,
Маром не —
унуттиргай,
Оламни унуттиргай
Қилиб маҳлиё бир
гул.
Куйлаш madҳу
васфини
Булбулга дил
таскини.
Ўткир истар
васлини,
Кўргайму раво бир
гул.

ҚАҲВАХОНАДА АРОҚ СОТИШ МУМКИН, ЧОЙХОНАДА...

ЖИЗЗАХ районидаги Хайробод матлубот жамияти Жиззах — Зомин чегарасида «Олтинсой» қаҳвахонасини ишга туширди.

Бу яхшику-я, аммо барча нарсалар миллийлашиб, ўзбекчалашиб бораётганда чойхона типида қурилган бу бинонинг «қаҳвахона» деб аталиши бир оз ғалати туюлди. Матлубот жамияти раисининг тушунтиришича, «чойхона» деб номланса, бу ерда ароқ сотиш мумкин бўлмай қолар эмиш. Ароқ йўқ жойда эса йўловчи, хўранда кўп тўхтамасмиш.

Ким билади, балки...

Абулқосим Муҳаммад РАСУЛ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ШУ КУННИНГ МАВЗУСИ

ХУСУСИЙЛАШТИРИШ МУАММОЛАРИ

Яқинда Янги Авайхон маҳалласида 6-Қорасув даҳаси аҳолиси билан Мирзо Улуғбек район ҳокимияти вакилларининг учрашуви бўлиб ўтди. Учрашувда уй-жойларни хусусийлаштириш бўйича маҳалла аҳлини ташвишга солган ва уларнинг норозилигига сабаб бўлаётган муаммолар муҳокама қилинди.

Район ҳокимиятининг вакиллари йиғилганларга Вазирлар маҳкамасининг ва Тошкент шаҳар ҳокими чиқарган уй-жойларни хусусийлаштириш бўйича махсус қарорларини тушунтириб, агар 1994 йилгача одамлар яшаб турган уйларини хусусийлаштириб улгурмасалар шароит яна ҳам оғирлашиши, уйлар арендага ўтиб кетиши мумкинлигини айтдилар.

Йиғилганлар Президентимиз халқ учун қайишиб, кўп яхши ишларни амалга ошираётганини таъкидлашди. Аммо Вазирлар маҳкамаси ушбу қарорини аҳолининг барча қатламлари учун бирдай нафи тегадиган қилиб қайта кўриб чиқса яхши бўларди, деган фикрни илгари сурдилар.

Дарҳақиқат, кун сайин нарх-наво юқорилаб бораётган вазиятда кўп болали оилалар, ишчи-хизматчилар, нафақа олувчилар яшаб турган уйларини давлатдан сотиб олишга етарли пул топишлари амри маҳол. Бордию банкдан қарз олсалар, уни қачон узадилар?! Шусиз ҳам бугунги шароитда қиз чиқариш, ўғил уйлантириш ташвиши кўпчиликни қарзга ботириб қўймоқда.

Мана шу осмонўпар биноларда яшаб турганларнинг кўпчилиги шахсий уй-жойлари қурилиш майдонларига тўғри келган кишилардир. Уларнинг бузилган уй-жойлари учун арзимаган ҳақ тўланган, албатта. Кўпчилик ҳолларда эса умуман ҳақ тўланмаган ҳам. Улар мусулмончиликка зид бўлган шароитларда, темир-бетон орасида яшашга, шахсий машиналарига гараж қидиришга, ўғил уйлантирса келинни қаерга туширишга, қишга олинадиган озиқ-овқат, мева-сабзавотларни қаерда сақлашга, тўй-маракаларни қаерда ўтказиш муаммолари билан қийналиб яшашга мажбур бўлмоқдалар.

Шунинг учун ҳам мазкур қарорни амалга оширишда ҳар бир хонадон соҳибининг сўзларига қулоқ солиш керак. Шошма-шошарлик яхши оқибатларга олиб келмайди. Энг яхшиси адолат билан иш кўриб, уйларни бепул қилган афзал. Ривожланган хорижий давлатлар сингари ҳукумат қурилиш учун маблағ ажратишни ўз бўйнидан соқит қилиши керак. Бу муаммони ҳал қилишнинг йўли жуда осон. Уй-жой қуриш учун халққа йўл атрофидаги жойларни сотиш керак. Ер бўлса, одамлар қандай қилиб уй қуришни яхши биладилар. Азалий урф-одатимиз — ҳашар йўли билан ҳам битиб кетади иморатлар. Давлат томонидан берилаётган қарзлар айнан мана шу ишлар учун сарфланиши керак. Агар давлат уйларида 1—2 йил яшаб туриш шарти билан шахсий уй-жой қурилишига ер ва маблағ берилса, ҳукумат уйларидаги аҳолининг 50-60 фоизи жон деб уй-жой қурилишига куч-ғайратларини сарфлашади. Бўшаб қолган давлат уйларини арзон нархда пенсиядаги ва бошқа кам даромадли оилаларга сотиш мумкин. Шахсий уй-жойли аҳоли ўз навбатида чорва ва парранда гўшти, сут, тухум, мева-сабзавот билан ўзларини таъминлабгина қолмай, балки сотиш учун бозорга ҳам олиб чиққан бўлур эдилар.

З. НОРХЎЖАЕВ,
Мирзо Улуғбек район халқ депутати, Янги Авайхон маҳалла қўмитасининг раиси.

ШОВҚИНСИЗ ДАСТГОҲЛАР

● **Агар дастгоҳ соз бўлса, ишчининг машаққати оз бўлади.**

МАРҒИЛОН «Атлас» бирлашмасининг 1-тўқув цехи ва ип пишитиш фабрикасида ана шундай замонавий дастгоҳлар ўрнатилди. Чебоксари машинасозлик заводидан келтирилган бу иш қуроллари икки баробар кўп ва сифатли маҳсулот чиқаради. Шовқинсиз ишлаши ва ҳамма жараёнларни «ақлли» машиналар бошқариши эса ишчиларга жуда ёқиб тушди.

● *Футбол янгиликлари*

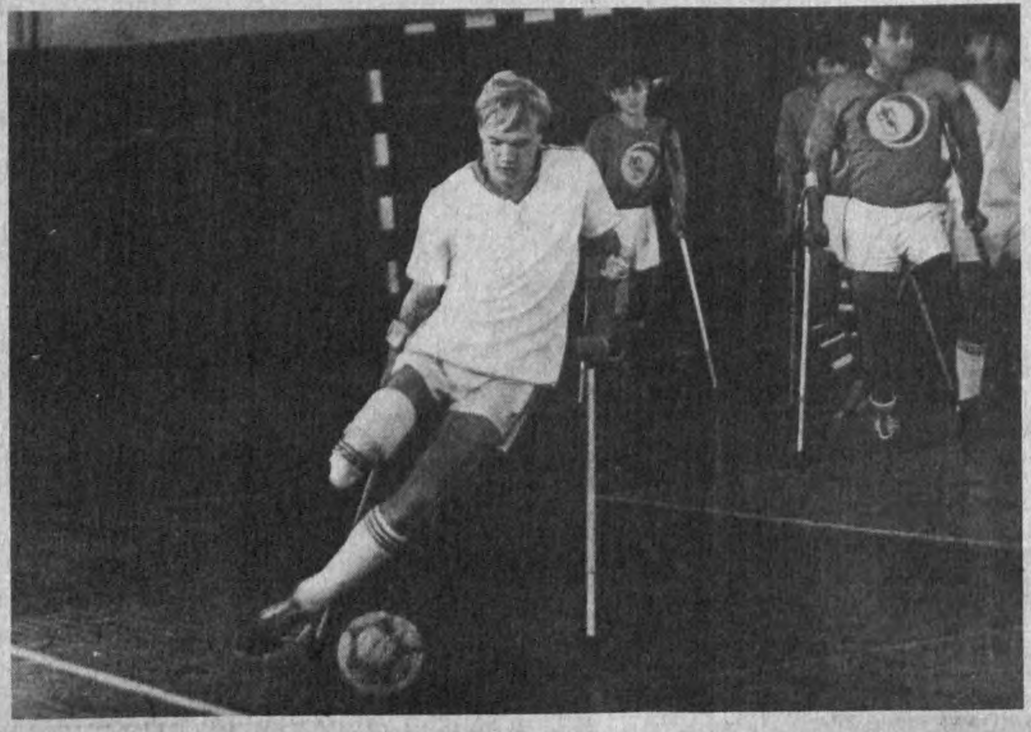

«МАТОНАТ»НИНГ ЙИРИК ҒАЛАБАСИ

ТОШКЕНТ шаҳрида МДҲ мамлакатларининг ногиронлар футбол жамоалари ўртасида Хайрия кубоги мусобақалари старт олди. Мусобақага Ўзбекистон Қизил Ярим ой жамияти, «Правда Востока» газетаси, Халқаро иқтисодий алоқалар миллий банки, Самарқанддаги «8 март» тикувчилик корхонаси ва «Сибирь—Парус—Турк—Интернейшнл» фирмаси ҳомийлик қилмоқдалар. Спортчиларни ётоқ билан Халқаро иқтисодий алоқалар миллий банки, спорт иншооти билан эса Тошкент Ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш муҳандислари институти таъмин этдилар.

Турнирнинг биринчи мусобақалари бўлиб ўтди. Унда қуйидаги натижалар қайд этилди: «Матонат — II» (Тошкент) — «Зенит» (Ижевск) — 2:1; «Матонат — 1» (Тошкент) — «Орзу» (Фарғона) — 8:0; Иристон (Владикавказ) — Инвеско (Барнаул) — 3:1.

Мусобақалар 26 ноябргача давом этади.

ХАЛҚАРО МАЙДОНЛАРГА ЙЎЛ

МУСТАҚИЛ **Ўзбекистоннинг биринчи миллий чемпионати ниҳоясига етганига анча бўлди. Оврўпода эса баҳслар қизигандан қизимоқда. Яқинда Женева шаҳридаги УЕФА штаб-квартирасида Оврўпо кубок ўйинларига қуръа ташланди.**

Маълумки, УЕФА 2 йилдан буён Чемпионлар кубоги баҳсини янги тартибда ўтказаяпти. Яъни чорак финалга чиққан кучли саккиз жамоа икки гуруҳга бўлиниб мусобақаларни давом эттиришади. Гуруҳлар ғолиблари эса финалга чиқишади. Москва армиячилари (МАСК) биринчи гуруҳда тўп суришадиган бўлишди. Уларнинг рақиблари Бельгиянинг «Брюгге», Шотландиянинг «Глозго Рейнжерс» ва Франциянинг «Марсель» жамоаларидир.

Иккинчи гуруҳида эса «Гётеборг» (Швеция), «Порто» (Португалия), «Милан» (Италия) ҳамда «Эйндховен» (Голландия) футболчилари майдонга тушишади. Ўйинлар бугун бошланади ва икки даврада ўтказилади.

УЕФА штаб-квартирасидан маълум қилишларича, МАСК футболчилари об-ҳавонинг ноқулайлиги сабабли ўз майдонларида учрашув ўтказмайдилар. УЕФА москваликлар учун Италия ўйингоҳларини танлаган эди. Аммо армиячилар рақиби «Глазго Рейнерс» Аппенин оролларида ўйинга тушишдан бош тортишди. Шундан сўнг Оврўпо футбол уюшмаси қарорига биноан МАСК ўз майдонида баҳслашиши керак бўлган учта жамоа билан Олмонияда учрашув ўтказадиган бўлди.

Москванинг яна икки футбол жамоаси Оврўпо кубоклари баҳсида иштирок этишади. «Спартак» жамоаси эса келгуси йили мартда Кубок эгалари кубоги 1/4 финалида Голландиянинг «Фейеноорд» клубига қарши тўп суради. Бу ўйинда ўзбекистонлик собиқ «пахтакорчи» А. Пятницкий ҳам иштирок этади. У Оврўпа кубоклари баҳсларида рақиблари дарвозасини тўрт марта аниқ мўлжалга олиб, тўпурарлар рўйҳатидан муносиб ўрин эгаллади.

«Динамо» (Москва) футболчилари эса УЕФА кубогининг 1/16 финалида Оврўпонинг кучли клубларидан бири деб эътироф этилган «Бенфика» (Португалия) билан баҳслашадилар.

Украина футболида бир қанча янгиликлар рўй бермоқда: хизмат кўрсатган спорт устаси, бир неча йиллар собиқ СССР футбол жамоаси таркибида тўп сурган Анатолий Коньков шу йилнинг август ойида Украина терма жамоасига бош мураббий этиб тайинланганди. Аммо Украина футбол федерациясидаги маъсул ходимлар билан тил топишолмаган Коньков терма жамоада ишлашдан бош торди. Яқинда жамоани бир вақтлар «Пахтакор»да бош мураббий бўлиб ишлаган Олег Базилевич қабул қилиб олди. Владимир Мунтян эса Олимпия терма жамоасига бош мураббий этиб тайинланди.

Вақти келиб федерациямиз ФИФАга аъзо бўлар, лекин ҳозирча шу рухсатноманинг ўзи ҳам футболчиларимизга каттагина имкониятлар беради. Терма жамоамиз яқин кунлар ичида Малайзияга жўнаб кетиш арафасида. Фарғонанинг «Нефтчи» жамоаси ҳозир Марокködаги халқаро учрашувларда иштирок этмоқда. Фарғоналиклар чет эл сафаридан қайтгач, МДҲ чемпионлари турнирида иштирок этиш учун тайёрланадилар. 25 январь куни Москвада 10 миллион сўмлик совринли МДҲ чемпионлари турнири бошланади. Бунда миллий биринчилигимиз ғолиблари «Пахтакор» ва «Нефтчи» жамоалари Ўзбекистон футболи шарафини ҳимоя этишади.

4 декабрда ФИФАнинг навбатдаги конгресси бўлиб ўтади. Шуни мамнуният билан айтиш мумкинки, бу анжуманда Ўзбекистон футбол федерациясини жаҳон футбол федерациясига қабул қилиш масаласи кун тартибига киритилади.

П. ЖОЗИЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЭЪЛОНЛАР

"ЮГПРОММОНТАЖ" ТРЕСТИ

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ҚАЙТА ИШЛАЙДИГАН КИЧИК ЦЕХЛАРНИ ЛОЙИҲАЛАШТИРАДИ, ТАЙЁРЛАЙДИ ВА СОТАДИ:

-бир сменада 200 кг. қувватга эга бўлган уч блок-контейнердаги колбаса цехлари;
-иккита блок-контейнердаги 5 қорамол ва 5 чўчқага мослаштирилган кушхона;
-бир сменада 150 кг. тайёр маҳсулот берадиган мева, сабзавот ва доривор ўсимликлар қуритиш цехи;
-учта блок-контейнердаги соатига 50-100 кг. қувватга эга бўлган нонвойхона;
-учта блок-контейнердаги 3 тонна сутни қайта ишловчи (сариёғ, творог олиш учун) мини-завод;
-битта блок-контейнердаги бир кеча-кундузда 2,5-4 тонна сутни қабул қилувчи шохобча;
-еттита блок-контейнердаги 8-10 тонна сутни қайта ишловчи (қаймоқ, сир, сариёғ, пишлоқ, творог олиш учун) кичик сут заводи;
-29 блок-контейнердаги 10-15 тонна сутни идишларга жойловчи мини-завод.

Блок-контейнерлар аъло даражада тайёрланган ва уларни ўрнатиш учун кўп меҳнат сарфланмайди.

✉ Ўзбекистон Республикаси,
Навоий шаҳри
"ЮГПРОММОНТАЖ" трести.
☎ 3-03-21, 3-12-06, 6-47-45, 6-44-40
Телетайп: 108711 "Волна".

«ВОСТОК» БАНКИ

Бу — 24—72 соат ичида МДҲ ҳудуди бўйлаб ҳар қандай тўловларни амалга ошириш;

— халқ истеъмоли моллари, нефть маҳсулотлари, озиқ-овқат маҳсулотларини келтириш, ишлаб чиқариш фаолияти учун имтиёзли қарзлар бериш;

— бутун жараёнлар компьютерлашган базада 8.00 дан 18.00 гача мунтазам ишловчи сифатли бухгалтерлик хизмати кўрсатиш;

— молиявий, ҳуқуқий, брокерлик маслаҳатлари ва мижозларга доимий кўмаклашиш;

— мижозлар учун қўшимча қулай хизматлар (факс, телетайп, телекс, компьютер ва бошқалар) демакдир.

БИЗ ДОИМО СИЗНИНГ ХИЗМАТИНГИЗДАМИЗ!

«ТИМАРТ»

ТИЖОРАТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОРХОНАСИ

1993 йил учун корхоналар, ташкилотлар ва бошқа манфаатдор муассасалар билан барча турдаги металл прокатларини етказиб бериш юзасидан шартнома тузади. Баҳоси олиб келинган кун ва келишилган муддатга биноан бўлади.

Тўловлар Ўзбекистон Республикасининг Ўзинбанки ва унинг Урганч, Андижон, Нукус ва Москва шаҳарларидаги филиаллари орқали амалга оширилади.

Шунингдек, «ТИМАРТ» фирмаси маълумотли ва ишбилармон ёшларни ҳудудий вакилликларига ишга таклиф этади.

Тошкент шаҳридаги телефон рақамларимиз: 91-02-32.

Телетайпт: 116134 «Қардон».

Манзилимиз: 700005, Тошкент шаҳри, 8 Март кўчаси, 57.

ЖАМОАТ ВА ДАВЛАТ ХЎЖАЛИКЛАРИ, НЕФТЬ ОМБОРЛАРИ РАҲБАРЛАРИ, ХАЛҚ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ КОРХОНАЛАРИ

ДИҚҚАТИГА!

«Қўшин» ташқи иқтисодий ишлаб чиқариш фирмаси сизнинг буюртмангиз асосида Русия ва бошқа мамлакатлардан бензин, трактор ёнилғиси, мой ва бошқа нефть маҳсулотларини келтириб беради. Бу маҳсулотларни йил давомида келтириб беришга шартномалар тузади.

Шошилинг, нефть маҳсулотларининг баҳоси ошиб кетмасидан тузилган шартномаларга ўша нархларда келтириб берилади.

Мурожаат учун телефон: 41-86-06. Факс: 41-80-92.

Тошкент, А. Қодирий кўчаси, 11-уй.

«ЎЗБЕК—АМЕРИКА САВДО ВА МАДАНИЯТ КОРПОРАЦИЯСИ» тажрибали, ўзбек тилини мукаммал биладиган (агар инглиз тилини билса мақсадга яна ҳам мувофиқроқ бўлур) бош ҳисобчи (бош бухгалтер)ни ишга таклиф қилади.

Ойлик маоши келишилган ҳолда берилади.

Телефон: 39-48-68.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Юнусобод райони, Карл Маркс кўчаси, 3-уй.

«ИНЭКО» МАСЛАҲАТ ФИРМАСИ

ДИҚҚАТ!

Ишбилармонлар, раҳбарлар, молиячилар, ҳисобчилар, ҳуқуқшунослар!

Маълумотнома ҳуқуқий тизим

ГАРАНТ-ИНЭКО

Сизнинг компьютерингиз учун хизматга тайёр

Бу компьютерларга жойлаштириладиган IBM учун Ўзбекистон Республикасининг миллий қонунчилик норматив далолатномаларининг системалаштирилган базаси.

Бу қабул қилинган қонунлар, қарорлар, маъмурий йўриқномалар, хатлар, изоҳномалар тўғрисидаги долзарб ахборотлар.

Базанинг маълумотлари мунтазам янгиланиб боради.

Сизни қуйидаги манзилгоҳ бўйича кутамиз: Тошкент Охунбобоев кўчаси, 34

inéco

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 32-14-85, 33-95-26

ХАЛҚ СЎЗИ ● НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖУРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.45. № Г—469. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.